

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 27
5/2012
11. február 2012

Ljudevit Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

Seriál Gorila pokračuje
Strana 4.

Ignorantský kabinet
Strana 4.

Telekomunikačné handrkovanie
Strana 5.

Zatrpknutý Jónás Záborský
Strana 10.

Zo života Matice slovenskej
Strana 12.

SLOVO O SLOVENSKU

Slovensko sa tvári ako parlamentná demokracia. Volebný systém má síce svoje chyby – zdá sa však, že je demokratický. Problém sa vynára vo volebnej kampani a v rovnosti šanci. Štartovacia línia by mala byť pre všetky politické strany rovnaká. Bez rozdielu. Prebiehajúca predvolebná kampaň dokazuje, že to tak nie je. Politici hľadajú trhliny v zákone. Už mesiac platí politické hnutie enormne drahé sponzorské odkazy pred vysielaním filmov v súkromných televíziách. Najskôr tým porušili zákon. Aj ďalšie strany lákajú voličov z bilbordov skôr, akoby mali. Je smutné, že práve politici hľadajú „skulinky“, a už pred tým, ako nás budú zastupovať, konajú nad rámec zákona.

Nečudujme sa, že keď zasaďú do vládnych kresiel, stanú sa z nich „gorily“. Roky potom zhromažďujú nekalými spôsobmi zdroje na prílepšenie si vlastného súkromia a na chod straníckych centrál. Ako prezrádza spis Gorila, nejde pritom o tisíce eur, ale o desiatky miliónov (!!!). Nová politická strana s novými ľuďmi, ktorí sa snažia skazenej spoločnosti nastaviť zrkadlo, sa nepresadí. Nemá zdroje. Sila peňazí zatlačí ich slová do hmly.

Na slovenskom politickom Olympe rotujú rovnakí politici. Ak ich aj voliči pošlú do politického dôchodku, objavia sa na kandidátnej listine iného zoskupenia. Čo na tom, že zradili ideály alebo ideológiu? Sú to stále tie isté tváre, lebo za nimi stoja stále tie isté, zatiaľ neviditeľné „gorily“. Do marcových volieb kandiduje najviac nových politických strán. Ale sú i nové tváre – skutočne novými? Odkiaľ by neznáme hnutie získalo stovky tisíc eur na spomínanú reklamnú kampaň...

Ak nie je možné chorú spoločnosť vyliečiť evolučnými krokmi, otvára sa priestor pre radikálne riešenia. Bratislava už bola toho svedkom minulý týždeň. Bezpečnostné sily od sviečkovej manifestácie v roku 1988 – pokiaľ ma pamäť neklame – prvýkrát použili na rozvášnených demonstrantov vodné delá. Kam to na Slovensku spejeme!?

Maroš SMOLEC

R - 2012005

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Stavba štátu Európa sa rozbehla, len či sú dobré projekty a spoľahlivé základy

Budeme Spolková krajina Slovensko?

BRATISLAVA (Ivan BROŽÍK) - Burgenlad, Alsasko, Bádensko-Württenbersko, Valónsko, Kastília, Ligúria, Slovensko. Čo majú spoločné? Aj keď to znie prekvapivo – vládu. Federálnu vládu Európskej únie v Bruseli. Heslo Európa regiónov sa tak naplnia v smutno karikovanej podobe. Po stretnutí lídrov nateraz ešte suverénnych štátov EÚ koncom januára v belgickej eurocentrále je jasné, že integrácia Európy sa nezastaví pri fiškálnej únii.

Integrácia Európy sa nezastaví pri fiškálnej únii.

Projekt Spojené štáty európske prechádza z roviny politických diskusií do prvej etapy realizácie. Vlastne už prešiel. So súhlasom predstaviteľov všetkých štátov Únie s výnimkou tradične oponujúcej Veľkej Británie a nesúhlasila s ním ani reprezentácia Českej republiky. Iba pre tradičnú tvrdohlavosť prezidenta Václava Klauza? Iba to by nestačilo. Česi majú – okrem faktu, že nie sú členmi eurozóny – zrejme aj svoje ďalšie dobré dôvody.

Ešte sme ani nestačili zabudnúť na masové protesty v Grécku, keď Brusel oznámil, že do Atén pošle svojho komisára s právomocami rozhodovať o nakladaní s položkami v štátnom

rozpočte peloponézskej kolísky civilizácie. Dokonca, mediálne sme si ich takmer nevšimli. Očakávali sme, napokon sme aj o tom písali v predchádzajúcich vydaniach SNN, že príde čas, keď naše ministerstvo financií odovzdá určitú časť svojej agendy finančným veľkým republiky. Ten čas prišiel veľmi rýchlo. Na základe dohody, okrem iného, budeme platiť tvrdé sankcie za prekročenie deficitu. Ak by bola táto konvencia platná už dnes, museli by sme do Bruselu okamžite poslať šek na 90 miliónov eur. A hoci de iure bude platná až od júna, takéto sankcie nám hrozia až v roku 2013. Slabá útecha.

(Viac na 2. strane)

Ani pri vyrovnanom rozpočte nebudeme schopní zvrátiť radikálne zadĺženie krajiny

Miklošov zázračný volebný prútik

BRATISLAVA (Tibor B. HAČKO) – V politickom chaoze a búrlivých protestoch proti korupčným praktikám SDKÚ-DS sa podpredseda vlády a minister financií Ivan Mikloš – mimochodom jeden z hlavných aktérov kauzy Gorila – nechal počuť o úspechoch vlády Ivety Radičovej. Za rok znížila deficit verejných financií o 3,5 percenta HDP oproti roku 2010. Ako je to však v skutočnosti s ekonomickými úspechmi vlády poznačenej škandálmi, nekalými finančnými tokmi a zbadačovaním obyvateľov Slovenska?

Podľa jeho vyjadrení sa hospodárenie štátu s verejnými financiami SR skončilo v roku 2011 s deficitom 4,6 percenta hrubého domáceho produktu, čo je výrazný pokles v porovnaní s 8,1 percenta v roku 2010. Plánovaný deficit bol na úrovni 4,9 percenta. Úspora 0,3 percenta. V absolútnom vyjadrení teda o 262 miliónov eur menej. Tak toto je ten úspech!? Ide o sumu, nad ktorou by síce zajasalo každé ministerstvo, resp. krajská samospráva, no v porovnaní s „darom“ 500 miliónov eur, ktorý mal pán minister pripravený pre svojich priateľov z finančnej skupiny snažiacej sa sprivatizovať zdravotníctvo, je to len polovica. S ďalšími 300 miliónmi eur, pripravenými za dokončenie kontraktu, len tretina. V skutočnosti sa pod-

stata úspory skrýva v zastavení finančných zdrojov práve tým, ktorí to najviac potrebujú. Tajomstvo sa skrýva tiež v zaujímavej interpretácii štatistických výsledkov. Ministri financií predložené výsledky okamžite stáli za to, aby zvolal tlačovú besedu. Kauzou Gorila pošramotený imidž jeho strany potrebuje ako zázračný prútik podobne vyhlásenia. Reálne dosiahnutý deficit štátneho rozpočtu v roku 2011 bol teda 3,186 miliardy eur. Minister však pozabudol informovať, že počas jeho krátkych 18 mesiacov ministrovania nás stihol zadĺžiť trikrát rýchlejšim tempom. Zadĺženie krajiny stihol zvýšiť o 3,6 miliardy eur a dosiahol tak hodnotu ročného výberu všetkých daní!

(Viac na 2. strane)

3 otázky pre: Milana STANA, výtvarníka, editora a vydavateľa Kocúrko

• Na inom mieste týchto novín spomíname výrok Jónása Záborského, že keď zavrieme oči a kdekoľvek medzi Tatrami a Dunajom pichnete prstom do mapy, nájdeme Kocúrko. Čo nájdeme vo vašom Kocúrko?

Kocúrko vydávam od 19. júna 1990, tento ročník je už dvadsiaty tretí. Mám rád humor a takisto aj pohodových

ľudí. Nemám rád tých, čo vyžarujú negatívnu energiu a negatívne skutky. Karikatury kreslím a publikujem od roku 1965, od svojich šestnástich rokov. Študoval som grafiku a maľbu a ako žiak Ernesta Zmetáka inklinujem ku krajine. Tú svoju krajinu hľadám nielen po Slovensku, ale aj po celom svete. Vlni som bol v Číne, Tibete, Nepále a Indii so synom Marošom. Z expedície máme nielen množstvo zážitkov, ale aj výtvarnej inšpirácie, takže vzniklo množstvo kresieb a malieb. Z nich som urobil jednu výstavu a chystám ďalšie. Časopis robím s tými istými pohnútkami ako na začiatku: šíriť dobrú náladu medzi čitateľmi, dodávať im guráž a mať prispievateľov a spolupracovníkov z celého Slovenska. Mojou ambíciou je uverejňovať najnovšie a najaktuálnejšie anekdoty, ktoré odrážajú spoločenskú

atmosféru na Slovensku a robiť si žarty z politiky, politikov, bulváru, hlupákov, rôznych našich nešvárrov...

• Vraj je to najnovšie číslo vášho satirického časopisu plné goril...

Kocúrko sa neobidie. Spolupracovníci mi poslali množstvo príspevkov k tejto kauze. Kocúrko aféru nemôže obísť gorily vyobracali zo všetkých strán a v mnohých žánroch – posielajú kreslené vtipy, anekdoty, aforizmy, vtipné postrehy, epigramy. Páčil sa mi tento: Jaroslav Haščák z Penty chytil zlatú ryбку. Tá ho prosí, že mu splní jedno želanie, ak ju pusti. Haščák sa poteší a vraví: „Chcem, aby o mne každý vedel.“ Zlatá ryбка urobila čary-máry fuk a Haščák namiesto zlatej ryby držal spis Gorila.

• Vedia sa Slováci zasmiať, aj keď im je do plaču? Akú najvtipnejšiu sentence ste v súvislosti s touto neslýchanou korupciou „našli na stole.“ Zverejnili ste ju alebo schválili do zásuvky ako naši siskárski novinári?

Slováci sa vedia zasmiať – nad sebou, svojim nešťastím, aj cez slzy, čo je najvyššia forma humoru a prejav sebareflexie a vitality. Nemusím sa obávať, že pre nedostatok podnetov a príspevkov Kocúrko zanikne. Veď je to vlastne naše Slovensko – ako to povedal svojimi hrami pred sto päťdesiatimi rokmi veľký satirik Ján Chalupka, ale aj prvý disident Jónás Záborský. Na redakčnom stole som ráno našiel nový spis s názvom ŠIMPANZ. Preštudoval som ho a myslím si, že ho majú na svedomí Gorily. Zhovárať sa Emil SEMANCO, foto autor

Stavba štátu Európa sa rozbehla, len či sú dobré projekty a spoľahlivé základy

Budeme Spolková krajina Slovensko?

(Dokončenie z 1. strany) – Podpredseda Únie európskych federalistov Guido Montani tesne pred stretnutím hláv štátov na rozhodujúcom samite o fiškálnej únii vydal vyhlásenie, v ktorom ich žiadal, aby „zapojili občanov, občianske organizácie, národné parlamenty a odbory do debaty o budúcnosti Únie. Dnes sa v dôsledku zlého riadenia direktóriom dôvera občanov v inštitúcie EÚ vyparila. Jediná možnosť ako znovu získať ich dôveru je zapojiť ich do budovania skutočnej fiškálnej únie a federálnej vlády“. A to je už výrazne nad rámec Lisabonskej zmluvy, ktorá nateraz, našťastie, ešte platí. Na politickej úrovni sa však požaduje odobrať čoraz viac národnej suverenity jednotlivým štátom Únie. Nemožno hovoriť o ničom inom ako o karikatúre sovietskeho

impéria, iba so západnejšie situovanou centrárou.

■ PRVÝ KROK

Bismarck v sukni, aj tak prezývajú nemeckú spolkovú

kancelárku Angelu Merkelovú. Nie náhodou. Akosi ušlo pozornosti médií to, čo vyslovila v súvislosti so spomínaným samitom: „Ide o potrebu vybudovania politickej únie a potrebu

Skutočne spája spoločné euro Európu?

vytvorenia únie fiškálnej ako prvého kroku k únii politickej.“ Celá kríza a hľadanie riešenia je teda vlastne len o jednom – vytvorení impéria, v ktorom by rozhodovali elity. U pani Merkelovej nejde o nový názor. Už v decembri vyzvala obyvateľov, ale najmä vplyvných politikov spoločnosti, takto: „Musíme obrodíť menovú a hospodársku úniu vytvorenú zakladateľmi eura. Musíme ju ešte zdokonaľiť, premeniť ju vo fiškálnu úniu a potom na politickú úniu. To je lekcia z krízy, bude to stáť veľa úsilia,“ povedala Angela Merkelová.

■ ĎALŠIE KAPITOLY

Pripusťme, že centralizovanie Európy sa začne kontrolou rozpočtov. Prídu spoločné dane. Z tejto logiky vyplýva, že bude potrebné zriadiť úrad s názvom Ministerstvo financií Európskej únie. Bude rozdeľovať vyzbierané financie. Aby sa Únia udržala, nesmie mať slabých členov.

Z celoplošne vyzbieraných financií tak pôjdu dotácie do menej výkonných regiónov. Medzi tie Slovensko rozhodne nepatrí. Takže okrem iného budeme – s našimi najnižšími príjmami – dotovať „menej výkonné regióny“, v ktorých majú občania príjmy aj päťnásobné. To by určite viedlo k stupňovaniu hospodárskych a sociálnych turbulencií. Odborník na financie Rudolf Požgay pritom tvrdí: „K prosperite Európy by zároveň s jej decentralizáciou úplne stačilo splnenie nasledujúcich podmienok. Naplnenie zmluvy o európskom hospodárskom priestore, ktorej podstatou je zabezpečenie voľného pohybu tovarov, služieb, kapitálu a ľudí. Komoditné krytie eura (zlatom). Reštrukturalizácia bankového sektoru s oddelením investičného bankovníctva od depozitného, ktoré by malo fungovať na princípe sto percent rezerv.“ Nie je toho zas až tak veľa.

Foto: internet

Ani pri vyrovnanom rozpočte nebudeme schopní zvrátiť radikálne zadĺženie krajiny

Miklošov záračný volebný prútik

(Dokončenie z 1. strany) – Napriek prijatému zákonu o rozpočtovej disciplíne sa Slovensko už dnes nebudie vedieť vymaniť vlastnými silami z dlhovej služby. Ani pri dosiahnutí vyrovnaného rozpočtu nie sme schopní radikálne zvrátiť zadĺženie našej krajiny.

■ DAŇOVÉ REZERVY

Ministerstvo financií nespravilo žiadny krok smerom k zvýšeniu výberu daní, kde máme najväčšie rezervy. Daňové príjmy boli o 86 miliónov eur nižšie, ako predpokladal rozpočet. Nerealizoval sa ani predaj emisií vo výške 100 miliónov eur, čo by pre Slovensko znamenalo malé svetlo v tuneli. Predaj emisií je pritom rutinnou burzovou záležitosťou. Ďalším negatívnym vplyvom na deficit bola vyššia štátna útrata, z ktorej 136 miliónov eur sa vyplatilo železničným spoločnostiam v rámci ich revitalizácie (!!!). A ako býva zvykom, hneď sa začalo rozprávať o ich privatizácii. Na Slovensku je

to jednoducho tak. Vládnuce garnitúry – bez rozdielu straníckej príslušnosti – ozdravovali choré segmenty slovenského hospodárstva za peniaze daňových poplatníkov. Netrvalo dlho a následne ich privatizovali v prospech zahraničných investorov. Toto by pokojne mohla byť ďalšia samostatná kapitola korupčnej kauzy Gorila.

■ VIAC NEZAMESTNANÝCH

Na ozdravení verejných financií sa podľa I. Mikloša až 86 percentami podieľalo konsolidačné úsilie na strane o výdavkoch. Mierne pozitívne prispeli aj vyššie príjmy, ktoré sa na konsolidácii podieľali vlašnými 14 percentami. Vyššie príjmy pochádzajú z dividend podnikov s majetkovou účasťou štátu, Fondu národného majetku SR vo výške 85 miliónov eur a vo väčšej úspore Sociálnej poisťovne, ktorá ušetrila viac ako 163 miliónov eur. Poisťovňa, ktorá je zodpovedná za zvyšovanie životnej úrovne občanov mimo pracovného pome-

ru, dôchodcov, študentov, žien na materskej dovolenke ušetrí na položkách, ktoré títo občania právom očakávajú. Mohli byť vyplatené sociálne štipendiá vo výške 20 eur pre každého študenta (aj stredoškolského) počas 20 mesiacov! Alternatívne mohol byť zvýšený materský príspevok všetkým ženám počas 5 rokov. To by boli kroky smerujúce k podpore vedomostnej a demografickej politiky štátu... Nestalo sa, len privatizácia bola zaujímavá.

Na pozadí úspechov dosluhujúcej vlády stojí ako výkričník nárast miery nezamestnanosti, ktorú minulý mesiac zaznamenali všetky kraje na Slovensku. Najviac sa v poslednom mesiaci roka zvýšila v Nitrianskom kraji na 13,27 percenta. Nasleduje Trenčiansky kraj s nárastom o 0,33 percenta na 9,95 percenta. V Banskobystrickom kraji posledný mesiac minulého roka vzrástla o 0,32 percenta na 19,83 percenta! Miera evidovanej nezamestnanosti v decem-

beri minulého roka medzimesačne vzrástla o 0,26 percenta na 13,59 percenta. Na konci vlaňajška tak bola najvyššia od júla 2004, keď dosiahla 13,65 percenta! Medziročne sa miera evidovanej nezamestnanosti minulý mesiac zvýšila o 1,13 percenta.

■ POKORNÝ NÁROD

Počet uchádzačov o zamestnanie schopných ihneď nastúpiť do práce dosiahol v poslednom mesiaci vlaňajška 362 428 osôb. Hodnotiac v kontexte prácu vlády lvyty Radičovej musíme mať veľmi zmiešané pocity a musíme len ticho žasnúť nad pokorou Slovákov pri prijímaní podpásových úderov. Jedným z nich je aj v roku 2011 zvýšenie cien plynu a cien za dodávku tepla o 7 percent, keď naopak Slovenský plynárenský priemysel dostal od ruskej firmy Gazprom na nákup zemného plynu zľavu 20 percent.

Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Predsedovi Obyčajných ľudí a nezávislých osobností (OL a NO) I. Matovičovi sa podarilo pod svoje krídla zhromaždiť skutočne zaujímavé „osobnosti“. Namiesto toho, aby dal priestor pre novú, politikou nezaťaženú tvár, staval na politických pohrobkov z Občiansko-konzervatívnej strany (OKS) a Kresťansko-demokratickej strany (KDS) a „nezávislých“ aktivistov. Na Matovičovej kandidátke sa stretli nezlučiteľné názory ako liberalizmus a konzervativizmus. Mnohí predpokladali, že nesúrodosť kandidátov bude po voľbách smerovať k rozdeleniu strany. Mýlili sa! Jej rozpad hrozí už pred voľbami.

Rozpad „osobností“?

Začiatkom minulého týždňa I. Matovič vyhlásil, že šéfovia OKS P. Zajac a KDS V. Palko by mali odpovedať na detektore lži na základnú otázku: Vzali ste niekedy v živote úplatok? Vtom sa „nezávislé“ osobnosti teatrálnie stretli na pôde parlamentu, kde mimochodom nemajú zatiaľ čo robiť, a usporiadali tlačovú besedu ako odpoveď na Matovičov návrh. Reakcie typu: je to „politický primitivizmus a debilný návrh, hovorila sami za seba. Uvedli, že ak bude trvať na detektore lži, z kandidátky odstúpi. Bodať by! Igor Matovič zo svojej pozície – do času uzávierky tohto čísla SNN – neustúpil. Vydrží? (mrs)

VŠIMLI SME SI

Gorilie protesty kulminujú

Po demonstrácii v posledný januárový piatok, na ktorej sa zúčastnilo podľa môjho odhadu okolo tritisíc ľudí, ovládli protestujúci proti praktikám a korupcii politikov, opisovaných v materiáli Gorila, bratislavské námestia aj 3. februára. Tentoraz prišlo podľa rôznych zdrojov okolo 10 tisíc nespokojných občanov, ba čo viac, protesty sa rozšírili aj do Košíc, Prešova, Nítry, Žiliny či Zvolena. Čo je vlastne cieľom protestujúcich?

Prvý protest sa začínal na bratislavskom Námestí SNP o tretej popoludní a tesne pred začiatkom som napočítal vari tri stovky účastníkov. S tým, ako sa blížil koniec pracovného času, pribúdalo ľudí aj rečníkov na improvizovanom pódiu. Organizá-

tori stáli na fenomén dnešnej doby – sociálne siete na internete, nieslo to však so sebou riziko nejednotných požiadaviek. Rovnako miestami rozpačito zazneli aj slová rečníkov. Od pripomenutia novembra 89 a skladby Slúbili sme si lásku, čo vyznelo pateticky mimo misu, až po čudné slová o tom, že Československo sa nemalo rozpadnúť. Táto navíta, ak nie provokácia, pomkla niekoľkých zúčastnených k výrokom: „Už len to by nám chýbalo, aby sme okrem slovenských goríl mali na krku aj gorily pražské...“ Spomínaná nejednotnosť organizátorov, ich navíta a politická neskúsenosť sa prejavili aj pri druhom proteste. V podstate jedinou požiadavkou, na ktorej sa jednotlivé prúdy protestujúcich zhodli, bola požiadavka vyšetriť celú korupčnú aféru, vinníkov potrestať a starú politickú gardu dnešnej vládnej koalície na čele s Mikulášom Dzurindom a Ivanom Miklošom poslať do politického dôchodku.

Podľa organizátorov budú protesty pokračovať, no už teraz sa objavujú úvahy, ktorý politický subjekt na tom získa najviac. A nielen to. Zranení policajti a následné použitie vodného delá pri druhom bratislavskom proteste však pred nás kladú aj otázku, akou cestou sa protesty proti gorilím praktikám vyberú.

Maroš M. BANČEJ,
Foto: Linda VOLOVÁROVÁ

Vyhlásenie predsedu Matice slovenskej ku korupčným kauzám

Cesta do budúcnosti vedie cez mravnú obrodu

Vychádzajúc z históriou overeného posolania Matice slovenskej, ktorej stanovy napísali naši vzácní predchodcovia práve pred 150 rokmi (5. februára 1862), som povinný ako jej predstaviteľ vyjadriť vážne znepokojenie nad otriasaním sa našej spoločnosti ako štátu a národa v jej základoch. Ocitli sme sa v hlboké duchovnej kríze, ktorej prejavom sú korupčné aféry nebývalých rozmerov, ale aj reakcie na ne.

Sme svedkami pokusov o veľký odklon od našich tradičných hodnôt, ktoré pokladáme za nadčasovú výstuž štátu a národa. Aj preto sme zvolali stretnutie predstaviteľov slovenskej inteligencie do historickej sály Slovenskej národnej rady (SNR), kde sa zakladal tento štát, a povedali sme jasne: nie, takto ďalej nie! Zlyhávanie v riadení štátu, sociálna nespravodlivosť, najviditeľnejšie sa prejavujúca v rozkrádaní štátu, musia skončiť a byť potrestané. Cesta do budúcnosti vedie len cez mravnú obrodu v pravde a spravodlivosti, cez podporu vzdelanosti a kultúry národa.

Je zaiste prejavom slobody a demokracie vyjsť na námestia a vyjadriť svoj názor, ale emócie davu na uliciach či námestiach nikdy nevedeli a nevedú k potrebným riešeniam. Tak aj niektoré požiadavky z námestí sú až neveriteľne naivné: treba odložiť voľby, aby ešte ďalšie mesiace žila slovenská spoločnosť v bezvýhodiskovej kríze? To naozaj je za dnešný stav

DOKUMENT

„zodpovedný“ náš štátny znak, dvojkríž, tisícročný symbol, za ktorý vyliali krv Holuby, Šulek, Langsfeld? Je dôvod na jeho zosmiešňovanie? To naozaj je čas plakať nad rozdelením „Československej socialistickej republiky“ (ako to odznelo v Bratislave) a spájať ho s politikmi s „gorilím instinktom“? To naozaj je naša polícia a anarchistické skupinky v uliciach na tej istej lodi? O čo teda ide? O očistenie našej politickej scény alebo o oslabenie slovenskej štátnosti a národa? Alebo o záhadné hry, ktorým radový občan, a možno aj mnohí „politici“, nerozumieme?

Sme za pravdivé odhalenie neprípustného prepojenia finančných skupín a moci, ako aj za spravodlivé vyšetrenie trestuhodných zlyhaní konkrétnych osôb. Tých, ktorí napríklad vyhlasovali, že náš štát je najhorším možným vlastníkom, a štátny majetok predali zahraničným štátnym podnikom len preto, aby z toho mali provízie. Slovensko potrebuje politikov, ktorí si budú vedomí svojej osobnej zodpovednosti pred národom, budú dbať o ochranu a zachovanie jeho duše. Iná cesta k morálnemu obrodeniu slovenskej spoločnosti neexistuje.

Sme presvedčení, že cesta k náprave nevedie cez masovú účasť v protestoch, ale cez masovú účasť vo voľbách a zvolenie takých zástupcov nášho národa, ktorým skutočne leží na srdci jeho osud a nie osud vlastných peňaženiek. Od zásadnej morálnej obnovy našej politickej elity veľmi závisí budúcnosť celej našej spoločnosti.

V Martine 5. februára 2012
Marián TKÁČ

Bratislava počas dánskeho predsedníctva

Dušan D. KERNÝ

V Bratislave pracuje výnimočný svedok, zvnútra pozná útroby európskej politiky. Pani Anita Hugau je veľvyslankyňa Dánskeho kráľovstva v Slovenskej republike, bola pri tom, pri všetkých predsedníctvach svojho štátu počas rotujúcich predsedníctiev na čele Európskej únie. Tých predsedníctiev bolo sedem. Za dánskeho predsedníctva sa dohodovalo najväčšie rozšírenie – o desať nových členov Únie, medzi nimi bolo Slovensko.

Značná časť slovenskej verejnosti, politiky a médií si dobre pamätá Dánsko podľa Kodanských kritérií (1993). Stali sa natrvalo skúšobným kameňom. Už vtedy bolo zrejme, ako je pre všetkých zahraničná politika súčasťou zápasu o identitu. A v rámci tohto zápasu o identitu samozrejme aj zahraničnopolitická publicistika. V ďalekom roku 1993 Únia presadila pevné kritériá, kandidáti na členstvo v Únii ich museli záväzne splniť. Rakúsko presadzovalo postiku – aby kritériá boli záväzné aj po vstupe a pre všetkých. Rakúšania vnímali vtedy pád železnej opony ako faktor neistoty a nestability, o. i. aj vo vzťahu k vtedajšej slovenskej vláde. Paradoxom je, že keď sa potom Kodanské kritériá záväzne prijali pre všetkých, napr. dánsky predseda vlády (Poul Nyrup Rasmussen) v parlamente informoval, že nie v Bratislave, ale vo Viedni sú problémy s nedodržiavaním kritérií. A to bola časť známeho

celoeurópskeho bojkotu, izolácie vtedajších štrnástich členov Únie voči rakúskej vláde Schüssel/Heider. Dalo by sa povedať, že kto druhému jamu kope, sám do nej padá? Treba si uvedomiť, ako mnohé, ak nie všetko, bolo inak. Dnes dánske predsedníctvo nepredsedá Európskej rade v zahraničnopolitických otázkach, to je úloha vysokej predstaviteľky pre zahraničie Ashtonovej, a prvý výsledok poznáme – zákaz nákupu iránskej ropy, súčasť zvyšovania medzinárodného tlaku v zhode s USA na Teherán. Takisto vrcholným schôdkom teraz už predsedá prezident

celoeurópskeho bojkotu, izolácie vtedajších štrnástich členov Únie voči rakúskej vláde Schüssel/Heider.

Dalo by sa povedať, že kto druhému jamu kope, sám do nej padá? Treba si uvedomiť, ako mnohé, ak nie všetko, bolo inak. Dnes dánske predsedníctvo nepredsedá Európskej rade v zahraničnopolitických otázkach, to je úloha vysokej predstaviteľky pre zahraničie Ashtonovej, a prvý výsledok poznáme – zákaz nákupu iránskej ropy, súčasť zvyšovania medzinárodného tlaku v zhode s USA na Teherán.

Takisto vrcholným schôdkom teraz už predsedá prezident

KOMENTÁR

predsedá Európskej rade v zahraničnopolitických otázkach, to je úloha vysokej predstaviteľky pre zahraničie Ashtonovej, a prvý výsledok poznáme – zákaz nákupu iránskej ropy, súčasť zvyšovania medzinárodného tlaku v zhode s USA na Teherán.

Takisto vrcholným schôdkom teraz už predsedá prezident

EK Herman Van Rompuy. Dánsko dnes na rozdiel od Slovenska nie je členom eurozóny, hoci dánska koruna je viazaná na euro a Dánsko na rozdiel od Slovenska si môže dovoliť euro odmietajúť. Dánsko je tak už tretím štátom v poradí – po Maďarsku a Poľsku – ktoré predsedá orgánom Únie a nepatrí do eurozóny. Zmenená je totiž Únia, ktorej v tejto otázke predsedá – hlavnú „euróolohu“ zohráva Nemcko a jeho kancelárka.

Dánske rozhodnutie počas predsedníctva nemrahať na zvyšné darčeky a suveníry pripomína obrovský, mnohomiliónový škandál českého predsedníctva vlády pod taktovkou Sašu Vondru práve pre mrhanie na propagáciu. A porovnanie s Rakúskom? Kedysi Rakúsko podmienilo vstup Slovenska uzavretím atómkov, dnes vtedajší kancelár a osobný priateľ a podporovateľ vedenia SDKÚ-DS sa vzdal poslaneckého kresla pre škandál okolo svojich štvrtí miliónových odmien za poradenstvo v prospech – nemeckých atómiakov.

Ak porovnáme niekdajšie postoje maďarskej politiky, diplomacie a médií a imidž v Únii a vtedajšie Slovensko s dneškom, niet do očí bijúcejšieho rozdielu. Únia si s presadením stále platných kritérií voči Budapešti „akosi“ nevie pomôcť. Orbánovo Maďarsko – a to po prvý raz – je však témou na najvyšších úniových úrovniach v čase dánskeho predsedníctva – súdiac podľa vyjadrení pani veľvyslankyne v Bratislave.

Rozdiel je medzi vtedajšou a dnešnou Úniou. Vtedy boli kritériá jasné – a dnes nie sú. Jasne znížená otázka: nie, čo priniesie Slovensko Únii, ale koľko zaplatí do kasy eurovalu? Vtedy bol jasný jazyk a jeho pozadie, európske hodnoty a miera, do akej sa vzdáme suverenity. Teraz bol už štrnásty rituál samitu Únie, po ktorom ešte stále nie je jasné, čo Európa urobí s následkami tri roky sa ťahajúcej krízy. Dnes sú tu veľké štáty, ktoré majú strach, aby zajtra nepadli do jamy, ktorú dnes vykopú pevne stanovenými finančnými kritériami iným.

Kam chcú viesť falošní proroci voličov?

Eva ZELENAYOVÁ

Vo voľbách v roku 1990 získalo KDH 19,2 percenta hlasov, ale už o dva roky neskôr len 8,88. Pritom Slovensko je jedným z najreligióznejších štátov Európy, kde sa ku kresťanstvu hlási vyše 70 percent obyvateľov. Ani v nasledujúcich voľbách nedosiahlo „úspech“ z roku 1990, takže je namieste otázka, čím to je? Niektorí účastníci prvého snemu KDH tvrdia, že ich sklamal politici už vtedy, lebo sa vyslovili proti vyhláseniu zvrchovanosti Slovenska. Napokon KDH bolo jedinou stranou, ktorá v parlamente hlasovala proti prijatiu deklarácie o zvrchovanosti Slovenska. Dištancovanie sa politikov KDH od komunizmu a pritom ich aktívna spolupráca so stranami, ktoré boli pokračovateľmi komunistickej ideológie, výrazne

stranu kompromitovalo. A nielen to. Hoci liberalizmus je v priamom rozpore s konzervativizmom kresťanov, KDH ochotne vstupovalo do koalícií s liberálnymi stranami. Či už to bola ANO alebo SaS. Zorientovaní voliči na Slovensku preto nemajú problém vidieť, že KDH nie je stranou kresťanov, čo napokon pred voľbami v roku 1994 jednoznačne priznal vtedajší predseda hnutia Ján Čarnogurský.

V súčasnosti adresuje katolíkom otvorený list aktivista a ateista Juraj Mesík a vyzýva ich, „aby morálnych relativistov a chamtivých ľudí vo voľbách nevolili“. Koho tým myslí, je z textu jasné – KDH na čele s Jánom Figeľom. Figeľova chamtivosť nie je neznáma, ale vedľa chamtivosti niektorých politikov z ostatných

strán, s ktorými KDH bolo a je ochotné vstupovať do koalícií, je priam úsmevná. O tom však Mesík nehovorí. Mesík spolu s ďalším aktivistom, favičiarom a kozmopolitom Chmelárom, išli na kandidátku 99 %. S veľkými plánmi na umravnienie slovenskej politickej scény. Na tlačovej konferencii

POZNÁMKA

Chmelár sebedovome vyhlásil, že zakladatelia iniciatívy 99 % splnili ich požiadavky – zverejniť financovanie hnutia, podporiť zmenu financovania politických strán a presadzovať tzv. občiansku ústavu. Nuž, ale o týždeň bolo všetko inak a Chmelár s Mesíkom opustili 99 %. Stalo sa tak začiatkom decembra, no už pred Vianocami

adresoval Mesík katolíkom svoj manifest. Za zdanlivo dobrým úmyslom odradiť katolíkov, aby nevolili morálnych relativistov a chamtivých katolíckych politikov, sa vyníma tvrdý útok nielen na slovenských katolíkov, ale na kresťanstvo vôbec. Mesík pripomína „temnú kampaň závidisti a nenávisťi“, na ktorej konci „bolo na Slovensku zbavených občianskych práv a majetku 89 tisíc našich židovských spoluobčanov...“ a pýta sa: „Je to náhoda alebo nejaká temná zákonitosť, že sa to opäť stalo v réžii katolíckych politikov?“

Utrpenie Židov i milióny obetí priniesla druhá svetová vojna. A tú nerežirovali katolícki, ale naopak, ateistickí politici. Protináboženské ateistické režimy len v minulom storočí a za niekoľko rokov priniesli obrovské vyvražďovanie obyvateľstva. Či už Hitlerom, Stalinom alebo Maom. V súčasnosti sme svedkami toho, čoho je schopný americký neoliberalizmus. Aj ďalšie riadky Mesíkoveho manifestu sú plné „milých“ slov: „Možno som nepostrehol, ako sa učenie cirkvi za ostatných 20 rokov zmenilo a

zrelativizovalo, možno je už naozaj tou najhlavnejšou ambíciou mnohých slovenských katolíkov a cirkvi zachovať si politický vplyv, aby nedajbože nedošlo k odluke cirkvi od štátu...“

Mesík nie je nováčik v politike, roky pracuje v treťom sektore a v komunálnej politike. So zahraničnými inštitútmi tretieho sektora je dlhodobo previazaný. Jeho otvorený útok na katolícku cirkev nemožno prehliadnúť ani považovať za náhodu. O čo teda ide protináboženským aktivistom? Iste nie o KDH, kde sa sústreďuje zlomok voličskej základne Slovenska. Ale KDH je synonymom kresťanstva. Preto bolo treba útočiť na politikov KDH. Mesík ako ateista a posol grémia tretieho sektora či Nadácie otvorenej spoločnosti nie je najlepším „bratom“ (ako sa sám definuje) pre kresťanov. Jeho otvorený list je listom falošného proroka, pred akými Ježiš vystríhal. Faktom však je, že religiózne Slovensko i pomocou kresťanských politikov ovládol neoliberalizmus. A to je vážna výzva aj pre katolíkov v nasledujúcich voľbách.

AKO BOLO, ČO BOLO

V začiatkoch nežnej revolúcie sa nám na televíznych obrazovkách predstavovali ľudia, ktorí pre svoje názory museli znášať v období totalitnej príkoria. Postupom času sa rady disidentov rozrastali geometrickým radom. Ich nezanebateľnou súčasťou boli najlepšie zarábajúci a obsadzovaní totalitní herci. K umelcom, ktorí boli na Slovensku naozaj zakázaní, patrili spevák Jožo Barina. Kedysi založil rockovú kapelu For Meditation, ktorá ako prvá začala spievať slovenské texty. Jeden z nich, Purpurový smútok, sa stal Jožovi osudným. Bola to reakcia na „čierny deň“, 21. august 1968. Rok po okupácii ČSSR sovietskou, maďarskou, poľskou, bulharskou a východonemeckou armádou dostali Barinovci ponuku účinkovať v Moste priateľstva medzi Bratislavou a Budapešťou. Hudobný režisér prikázal: „Nebudeme provokovať, vynecháme Purpurový smútok!“

Skupina začala hrať ako obyčajne. Keď prišiel na rad Purpurový smútok, Jožo mecha-

nicky zahral prvé tóny a pieseň dohral do konca. „Preboha. Čo ak to niekto počul?“ bedákal režisér. „Preboha, len to nikomu nehovorte!“ Neostalo však len pri jeho zbožnom prianí. V čase normalizácie videli reláciu milióny televíznych divákov a Barinov Purpurový smútok sa

Spevák na indexe: Jožo Barina

Peter VALO

stal prvou zakázanou pesničkou. Jožo schytil dištanc v televízii aj v rozhlase. Až v čase perestrojového uvoľnenia v roku 1987 mu Kamil Peteraj napísal text pesničky Slušný občan s priemerým platom. Hovoril o človeku, ktorý len platí „splátky, poplatky, šeky, účty, úplatky“, práve tak ako za „cudzie omyly a už nič ho nemýli“. Vtedajšej vrchnosti

sa pesnička nepáčila, ako ani ďalší Kamilov text s výstižným názvom Na pohrebe lotra. Rozhodujúci človek v rozhlase, ináč vplyvný textár, povedal: „Nie!“ – a Barinov dištanc pokračoval až do roku 1996. Vtedy vo vysielaní televízneho Dobrého rána zaspieval svoju pesničku Stíha-

li Stíhačov, tvár, na ktorú všetci čakali, sa na scéne neobjavila. Playback hučal z prázdneho javiska. Joža v zákulisí zaskočila Jana Kocianová, ktorá sa vyznala, že milovala jeho pesničky, ale poznala ho len podľa hlasu. Nadšený „disident“ sa s ňou zahovoril pri barovom pulte, a tak

myslenie stíhača, tá atmosféra bojov a skvelý Valachov recitativ. Stačilo zavrieť oči a mal som pocit, že som tam na nebi s nimi.“ Podobne zareagovali viacerí účastníci pamätného Barinovho návratu, ktorí si tiež mysleli, že neučast' speváka na scéne bola – jednoducho v scenári.

Jožov „duchársky“ návrat však vyvolal obrovský záujem televíznych štábov. Na slávnostnej recepcii ho ukazovali všetky televízie v ruke a gratulácie nemali konca kraja. Od tých čias sa však nezmenilo nič. Barinu v rozhlase nehrajú. V televízii vyrábajú pompézne popové retro. Hrajú tam kadekoho, ale na Jožu Barinu, ktorý ako prvý vniesol slovenčinu do tohto žánru, sa zabudlo. Žeby to bola náhoda, alebo skutočne niekomu stále prekáža? Komu? Žeby sme našli odpoveď v posledných veršoch jeho pesničky s charakteristickým názvom Na pohrebe lotra: „Žijeme už také dojmavé časy, že sa slušný človek hrdo k lotrom hlási.“

Ignorantský kabinet

Slovenské národné noviny s prekvapením konštatujú, že porušovanie zákona zo strany vlády si nateraz nevšimli orgány, ktoré sú povinné reagovať na akúkoľvek nezákonnosť. Ministerstvo pôdohospodárstva a ministerstvo životného prostredia (pod politickým vedením strany MOST – HÍD) totiž zrazu zmutovali svoje internetové stránky do maďarského jazyka. Prečo tvrdíme, že ide o flagrantné porušenie zákona?

Štátne inštitúcie totiž podľa našich zákonov môžu konať iba v zmysle a znení zákona, a tak môžu robiť iba to, čo im zákon nariaďuje a umožňuje. U nás existuje aj zákon o používaní štátneho jazyka v úradnom styku, ako aj zákon o používaní jazykov národnostných menšín. Všetkých, nielen jednej. Z takzvaného jazykového zákona preto citujeme: „Štátne orgány, orgány územnej samosprávy, iné orgány verejnej správy, nimi zriadené právnické osoby a právnické osoby zriadené zákonom používajú v úradnom styku štátny jazyk a ich zamestnanci, štátni zamestnanci, príslušníci obecnej polície, príslušníci ozbrojených síl Slovenskej republiky (ďalej len „ozbrojená sila“), ozbrojených bezpečnostných zborov, iných ozbrojených zborov a Hasičského a záchranného zboru sú povinní ovládať a v úradnom styku používať štátny jazyk; tým nie je dotknuté používanie jazykov národnostných menšín v úradnom styku podľa osobitného predpisu 5aa, a používanie iných jazykov v úradnom styku s cudzinou v súlade so zaužívanou praxou v medzinárodnom styku.“ Tým osobitným predpisom je Zákon č. 184/1999 Z. z. v znení zákona č. 318/2009 Z. z. V jeho časti o používaní jazyka menšín v úradnom styku sa hovorí o obciach a ich občanoch, ale s podmienkou možnosti použiť jazyk menšiny v obci žijúcej iba po dvoch sčítaniach obyvateľov. A ak zákon o používaní štátneho jazyka umožňuje „používanie iných jazykov v úradnom styku s cudzinou v súlade so zaužívanou praxou v medzinárodnom styku“, rozhodne tým nemyslel maďarčinu. Alebo za cudzinu už musíme považovať slovenský juh? Dá sa tolerovať napríklad anglický jazyk, ktorý si niektoré štátne inštitúcie zvolili ako alternatívny pre svoje internetové stránky.

Aj keď – ministerstvo spravodlivosti asi vie, prečo má svoje internetové stránky „iba“ v štátnom jazyku. Jeho šéfka by teda mohla naznačiť svojim maďarským ministerským kolegom, že drzo porušujú zákon SR. Webové stránky ministerstiev si totiž nemožno svojvoľne zamieňať s propagačnou plochou ktorejkoľvek politickej strany.

Ján ČERNÝ

Aj súd potvrdil, že akcie slovenskej tajnej služby Gorila a Gorila I existovali Trpasličia morálka našej prítomnosti III.

Ivan BROŽÍK - Karikatúra: Peter GOSSÁNYI

Gorila, teda samotné dialógy v nej obsiahnuté možno nie sú pravdivé. Je však pravdepodobné, že sa rozhovory udiali tak, ako dostupné spisy uvádzajú. A žiaľ, korupcia v našej spoločnosti je taká zažratá, že ak aj Gorila pravdivá nie je, ťažko uveriť, že by sa podobné rozhovory neodohrávali, napríklad s inými aktérmi a v iných konšpiračných bytoch.

Použitie informačno-technických prostriedkov (ITP), ľudovo povedané odpočúvanie bytu pána Zoltána V. na Vazovovej ulici v Bratislave, označila Slovenská informačná služba registratúrnym číslom č. p. 63/950-D-241-34/2005-S. Stalo sa tak 21. 11. 2005. V tom čase SIS viedol osobný nominant Mikuláša Dzurindu – Ladislav Pittner.

■ MOMENTKA SÚČASNOSTI

Na Vazovovej ulici v Bratislave býval istý Peter M., s krycím menom Holúbek. V roku 2005 pracoval ako vedúci analytického piateho oddelenia SIS. Vazovova ulica je určená na premávku električiek, je do nej obojstranne zakázaný vjazd motorových vozidiel. Napriek tomu pred domom, v ktorom býval Holúbek, často parkovali vládne limuzíny a zastavovali tam autá, z ktorých, podľa svedkov a vedúceho piateho oddelenia, vystupovali predstavitelia istej finančnej skupiny. Kroky návštevníkov vždy smerovali do bytu podnikateľa Zoltána V. Bol to sused „siskára“ Holúbka. Zaujímavé je, že Zoltán V. je v Obchodnom registri SR v tom čase zapísaný (okrem množstva ďalších zápisov) aj ako predseda dozornej rady spoločnosti Malcháček Racing, ktorej konateľom je na tom istom zápise Ing. Jiří Malcháček. O prepojení Zoltána V. na istú finančnú skupinu svedčí skutočnosť, že v súčasnosti právnicki, ktorí zastupujú túto finančnú skupinu, vedú spory na ochranu aj v mene Zoltána V.

■ NEZNÁMY ZNÁMY

Zoltán V. má odbornú prax u „kukláčov“. Tam tiež slúžil spolu s Jánom R., exsiskárom, ktorý v súčasnosti v mediách zákona nazna-

KAUZA GORILA

čuje, čo z prepisov odpočúvania je na spisoch Gorila a Gorila I pravdivé. Zoltán V. pre istú finančnú skupinu vykonáva spravodajskú ochranu. Okrem iného mal – podľa spisov Gorila – za úlohu zabezpečiť aj prevádzku konšpiračného bytu na Vazovovej ulici v Bratislave. Podľa záznamov ho využíval aj spolujateľ skupiny Jaroslav H. Zoltán V. mal zaistiť aj ochranu tohto objektu pred odpočúvaním, čo sa mu zjavne nepodarilo. „Napichli“ ho práve od suseda Jána R. V byte na meno Zoltána V. sa podľa prepisu odpočúvania stretávali nielen zaujíma-

vé osoby z finančného a politického prostredia, novinári a agenti, ale ráťali sa tam aj rôzne vysoké sumy peňazí v hotovosti. Napríklad od 14. 2. 2006 do 17. 2. 2006 v tom byte istý človek nahlas prepočítal sumu medzi 20 až 30 miliónmi korún.

■ ODPOČÚVANIE POTVRDILI

Po masovom šírení spisov Gorila na internete v nedávnom období sa viacero občanov – nezávisle od orgánov činných v trestnom konaní – obrátilo na príslušný súd so žiadosťou, aby im na základe inforzáka súd potvrdil zákonné použitie ITP prostriedkov v súvislosti s aférou Gorila. Takéto potvrdenie existuje napríklad aj na oficiálnej korešpondencii súdu pod značkou Spr 6003/12 zo 4. januára tohto roku. Krajský súd v Bratislave na Záhradníckej ulici v nej potvrdil, že „eviduje a vedie písomnosti pod týmito

označeniami (spisovnými číslami) Ntt-3-D-287912005, Ntt-2-D-10012006 a ntt-3-D-48212006“.

Spis Gorila a Gorila I, ktorý má redakcia k dispozícii a ktorý obsahuje vyše sto strán textu, zahŕňa aj nasledujúcu pasáž, ktorú uverejňujeme bez jedinej úpravy: „Súdca KS Bratislava dňa 23. 11. 2005 na základe vyššie uvedenej žiadosti vydal rozhodnutie pod č. p. Ntt-3-D-2879/2005 na dobu od 23. 11. 2005 do 23. 5. 2006. Dňa 26. 1. 2006 pod č. p. 63/950-D-284-8/2006-S bol požiadaný Krajský súd o udelenie súhlasu na ITP – sledovanie a vyhotovovanie s tým súvisiacich obrazových záznamov na záujmovú osobu Zoltán VARGA, ktorú súdca KS schválil rozhodnutím č. p. Ntt-2-D-100/2006 dňa 26. 1. 2006 na dobu do 26. 7. 2006. Na základe rozhodnutia sudcu Ntt-3-D-2879/2005 informovať ho jedenkrát za 3 mesiace o stave využívania ITP „Gorila“ písomnosťou č. p. 63/950-D-284-26/2006-“.

Médiá, ale aj niektorí politici podsúvajú verejnosti názor, že spisy Gorila boli skartované a že sa už nič nedá vyšetriť. SNN zisťovali u odborníkov, ako to naozaj je. Aj keď nosič so zvukovou stopou už nemusí existovať, lebo v zmysle zákona by ani nemal, viacerí nám potvrdili, že registratúry zostávajú. Číslo spisov, textový archív, to všetko zostáva. A navyše, našim novinám sa zo zdroja blízkeho tajným službám podarilo zistiť, že je takmer stopercentná pravdepodobnosť, že niekto vlastní kópiu zvukových záznamov z odpočúvania. Tie si vraj agenti robia „úplne bežne“.

Špinavosti je tak veľa, že sa rozliala ako záplava na celý slovenský politický (su)terén Povodeň lží, príživníctva a korupcie

Ján ČOMAJ - Foto: Maroš M. BANČEJ

Politické dôsledky Gorily sú očividné: ovplyvnia blížiac sa voľby. Ekonomické dosahy sú nevyčísliteľné. Ak sa aj veľká privatizácia diala rovnako úplatkársky, výsledok je otravný a prejavuje sa na životnej úrovni bežného občana. Napriek tomu si myslím, že najväčšia ľarcha dopadla na morálku národa. Ako má človek veriť mravným poučkám, že s poctivosťou najďalej zájdeš, keď jeden mladý človek dokáže za desaťrocie nahonobiť majetok za tristo miliónov korún? Trvalé bydlisko má v dome, ktorý je písaný na rodičov, ale nezdržiava sa v ňom, má vilu, písanú na seba, ale nebýva v nej, obýva palác s priečelím neogotického chrámu, ktorý nevlastní on, ale firma, ktorej je majiteľom, a ešte postaví predajno-servisné centrum automobilov istej značky, najväčšie na svete.

Je to len kus frajeriny? Alebo aj znalosť trhu? Zrejme vie, že je tu dosť ľudí, čo si tie drahé autá môžu dovoliť. Odkiaľ to všetko, preboha, vzal? Kde a ako to mohol za pár rokov nadobudnúť?

■ A ČLOVEK LEN ZÍZA

Gorila odpovedá: Vstúpil do politiky. Nakrátko sice, ale vedel sa v nej motať. A našinec sa neprestáva čudovať, s akým pokojom reaguje, ako s úsmevom zapiera, ako milo odpovedá, že podobné magoriny a zločinné výmysly ho nezaujímajú... Vzápätí prehovorí bývalý riaditeľ sekcie analýz SIS: „Súvisiace dokumenty pridávajú Gorile na hodnotnosť. Tak dlho trvajúca akcia, so všetkými hodnoteniami jej priebehu, s presunmi informácií medzi sekciami SIS sú štandardným postupom tohto štátneho orgánu.“ To bolo na

samom začiatku, ešte pred ďalšími dôkazmi, že spis nie je čira mago-

REFLEXIA

rina ani zločinný výmysel. A tamten muž zrazu mlčí. Spolieha sa, že väčšie zvieratá, ktoré sú v hre, spochybnia argumenty, odvedú pozornosť vyšetrovateľov a nakoniec, ako to už býva, vyženú gorilu z džungle zákonov do pralesa zabudnutia. Medzi aféry kupónovej privatizácie a klientelistického rozdávania vlajkových lodí slovenského priemyslu, medzi elektry, holandské dražby a nevyriešené vraždy, ktorých bolo za dvadsať rokov na Slovensku podstatne viac ako v celých našich moderných dejinách dovedna.

Myslím si, že ľudia aspoň tušili nepravosť za Mečiara, pri bezbrehej privatizácii energetiky, sieťových

odvetví, dopravy a spojov v čase prvej i druhej Dzurindovej vlády, len si to možno vysvetľovali najpriateľnejším spôsobom: Bližšia košeľa ako kabát. Ruka ruku myje. Vrana vrane, či presnejšie strana strane oči nevykole... veď odjakživa platilo, že kto je pri válve, ten sa nažerie. Dnes je všetko inak. Aj tí prostomyselní a dobromyselní ľudia pochopili, že ich politici podvádzajú a myslia len na seba. V tomto pochopení prestávajú diferencovať. Lebo, napokon, ak sa úprimne opýtame: Majú možnosť rozlišovať? Ťažko sa nám bude odpovedať, nech by sme chceli fandiť komukoľvek. Špina je taká veľká, že sa rozliala ako záplava na celý politický terén. Vlastne skôr už suterén.

■ STRATA ENTUZIAZMU

Najväčšia škoda, aká môže z tejto povodne lží, príživníctva a korupcie vzniknúť, je súčet morálnych strát: nezaujem občana o veci verejné, nechť človeka angažovať sa, absencia entuziazmu v práci aj v spoločnosti a ohrozenie pocitu vlastnenctva. To nevyčíslí nijaký ekonóm. To tisíc násobne prevyšuje mamutie zisky politických strán a aktérov odhalených aj nikdy neobjavených úplatkov, predražení a iných zbojstiev. A muselo ich byť nahusto, keď jeden z dobre informovaných ľudí nedávno povedal: „Korupcia sa u nás dávno stala systémovým nástrojom vládnutia.“ Pred

desaťročím bol tento muž riaditeľom Národného bezpečnostného úradu, kým ho v roku 2003 vtedajší premiér neodvolal. Ten istý politik nedávno v televízii spôsobom jemu vlastným vyhlásil: „Ak sa nájde premiér, ktorý osem rokov vykonával funkciu predsedu vlády a má také čisté ruky ako ja, tak mu pójdem podať ruku!“ Náhodou som bol v tej chvíli v spoločenskej miestnosti, v ktorej početná skupina ľudí rozličného veku a profesie sledovala televízne správy: odpovedou mu bol výbuch smiechu. Na sklamaní ľudí, na strate vnútornej zainteresovanosti a entuziazmu národa to však nič nemení.

■ HROZBA NEZAUJMU

Ešte rukolapnejšia je hrozba zavrevnenia ľudí na politiku a absolútna nedôvera voči politickým stranám. To sa, pravdaže, môže prejavíť už v blížiacich sa predčasných voľbách. Lenže demokracia ako spoločenský systém, aj ako nevyhnutná náhrada za súčasnú partokraciu, môže jestvovať len v prostredí aktívnych a angažovaných ľudí, ktorí vo vlastnom štáte, vo svojej republike nestratili záujem o veci verejné – veď už samotné toto spojenie je prekladom pojmu republika. Nezaujem by bol najhorším obrazom stavu spoločnosti. Lahostajnosť a laxnosť by privodili úplnú katastrofu: nastolenie džungle a umožnenie vlády goril.

Nebožtík ešte nevychladol a už po ňom išli pomenovávať kus dunajského nábrežia

Ešteže sa nehádzali o zem ako v Kórei...

Ján LITECKÝ-ŠVEDA

Nedávno v Severnej Kórei zomrel komunistický vodca Kim Čong-il, v Čechách zase komunistami zvolený bývalý prezident Václav Havel. Na oboch stranách sa z najvyšších miest rozpútalo oficiálne megatrúchnenie. V Severnej Kórei zrejme bežný štandard, no v Čechách niečo také nezažili hádam od smrti Josifa Visarionoviča.

Václav Havel bol chvilu aj česko-slovenským prezidentom. Novembrová inscenácia, v ktorej hral výraznú úlohu, sa dotkla aj nás, aj tu sa našli ľudia, ktorí mu chceli prejaviť svoju vďačnosť. Samozrejme že trochu ináč, ako sa to robí v Severnej Kórei. Tu by to chceli využiť zároveň na to, aby si označovali ďalší kúsok spoločného priestranstva svojou pachovou stopou.

■ AKTÉRI ABSURDITY

Václav Havel ešte ani nevychladol a už chceli po ňom pomenovať časť dunajského nábrežia. Mimo chodou – to trafili takmer dokonale. Veď ak sa môže časť nábrežia volať po českom agentovi NKVD súdruhovi Svobodovi, prečo by sa ďalšia časť úplne logicky nemohla pomenovať po Havlovi? No a keď si ich pozrieme – hlavne komunistické a eštebácke dielky, ktorých rodokmeň pevne kotví v revolučných 50. rokoch, hneď vidíme, že tí mu majú byť za čo vďační. Nielenže oni, či ich otcovia si nijakým spôsobom neodpykali krvavé zločiny na našom národe, naopak, sú to oni, ktorí vyšli z celej „revolúcie“ ako víťazi, často s miliardovými kontami. Veru, aj ten „demokratický“

kapitalizmus nám tu robia naši súdruhovia. Veď aj tak vyzerať. Tu by som sa fakt nečudoval, keby sa tiež plačúci začali hádzať o zem. Samozrejme, že v tomto ďakovnom spevokole nemohol chýbať ani koryfej nášho marxizmu-leninizmu Miroslav Kusý. Tomu sa dokonca pri kritike novoročného prejavu prezidenta Gašparoviča podarilo uviesť: „Absentovalo povznesenie sa nad vec, taký štátnický pohľad, aký mával Havel.“ Nuž, súdruh Kusý má trochu smolu, že z tých emóciami nabitých novembrových dní si všeličo pamätáme, aj Havlove prejavy. Jeden z najslávnejších je ten o nezamestnanosti, inflácii a o nevstupovaní do žiadnych paktov. V tomto Gašparovič skutočne zaostáva za Kusého idolom aspoň o dve konské dĺžky. Nuž, Havel nech radšej odpočívaj v pokoji. Len si nemôžeme odpustiť poukázať na jednu vec – na to, že ako milovník absurdnej drámy sa sám stal iba figúrkou v jednej inscenácii, ktorej scenár písali oveľa schopnejší scenáristi, ako bol on. A či tú úlohu hral z morálnej slabosti, naivity alebo len bol vydieraný, to sa ťažko dá usúdiť. Možno sa to raz dozvieme presne, ale ktovie, ako na tom už nezáleží, čas späť nevrátime.

Leitmotívom týchto riadkov je vďačnosť, s fókusom na tú komunistickú. S ňou už prirodzene ide ruka v ruke aj nevďačnosť. Veru by ma prekvapilo, keby sa aj tej nenašlo požehnanie. A najviac – čuduj sa svet – zase u komunistov.

■ UČENLIVÝ DORAST

Samé paradoxy, Havel by len tak mňamkal od blaha. Tí ako keby silou-mocou chceli dokázať každému, kto to ešte dodnes nevie, že boli nielen najväčší zločinci histórie, ale aj najväčší hlupáci. Špeciálne tí, ktorí svoje organizácie dodnes označujú slovom komunistická. Tí mu mali robiť čestnú stráž pri rakve, tak ako vofakedy súdruhovi Stalinovi, a nie vulgárne mu nadávať. Veď aj to, že vôbec môžu používať tento názov je jeho zásluha. Nakoniec, veď on bol len „nositeľom dejinnej nutnosti“, proti ktorej by nemal vystupovať žiadny dialektický materialista. Nuž, revolučný elán mladosti sa nezaprie – radšej konať ako rozmyšľať – a internetových komunikáciou doslova zaplavili nechutné komsomolské útoky na nebožtíka Havla. Boli hlavne zo stránky SMKČ, čo je Svaz mladých komunistů Československa. Pozrime sa. Ako vidno, komsom-

olskej mladi je dodnes ľúto za slovenskou kolóniou, kde by mohli šíriť svoje kosákovo-kladivové múdrosti.

Zároveň tu máme ďalší paradox. Títo mladí boľševici si už nepamätajú, že aj v tomto stál Havel na ich strane. Stačí si pripomenúť jeho prejav v parlamente, v ktorom nenápadne spomínal použitie armády na nespokojných Slovákov.

Ale história nikdy nebola silnou stránkou komunistov. Nosili sa najmä heslá. Revolučné, pokrokové, úderné, humanistické... No za propagandistickými heslami sa vždy skrývalo niečo iné. Tak aj v tomto prípade – za všetkými tými bombastickými vetami o revolúcii, komunizme a proletárskom internacionalizme je len malý pripradený český mešťtíkač, ktorý pri pive sníva svoj mútny sen o miniríši, kde by slnko nezapadalo...

A ešte jeden paradox na záver: vedecký komunizmus učí, že všetky národy raz splynú v jednotnú komunistickú spoločnosť. Jednoducho zmiznú. Nie sú potom nejaké snahy o národne koncipované „Československo“ podľa tej najdokonalejšej teórie všetkých čias vlastne retrográdne a teda reakčné, milí mladí súdruhovia?

Slovensko naliehavo potrebuje aktualizovanú víziu vývoja spoločnosti

Nezabudnime na perspektívu budúcnosti

Ján ČERNÝ

Nemusíme sa vracieť do roku 1989, aby sme si pripomenuli, aké vízie sme vtedy mali. Alebo áno? Vedeli by ste len tak napochytro o nejakej spoločenskej vízii, ktorá by v aktuálnej podobe bola naporúdzí? O jednej vedia určite v Slovenskej akadémii vied. Z dnešného pohľadu je však príliš globálna a zameraná skôr na megatrendy. Na svet prišla v časoch, v ktorých ešte nebolo ani len chýru o hrozjacej ekonomickej recesii, rozpočtových deficitoch, hromadnom prepúšťaní a záchranných injekciách.

Ešte predtým, ako s plnou silou uderila svetová finančná kríza, ešte pred jej predohrou v roku 2009 si naša vtedajšia vláda predstavovala, že plnú zamestnanosť dosiahne Slovensko v roku 2015. Treba však pripomenúť, že slovné spojenie „plná zamestnanosť“ nepredstavuje pracovnú povinnosť pre všetkých ako za socializmu, ale skutočnosť, že každý, kto hľadá prácu, si ju aj nájde. Globálna svetová hospodárska kríza týmto ambíciám vzala vietor z plachiet a v momentálnom investičnom a spotrebiteľskom bezvetří sa nám o plnej zamestnanosti o 3 – 4 roky môže iba snívať. Hoci napríklad v Nemecku po zverejnení najnovších a pomerne optimistických ekonomickej prognóz rátať s plnou zamestnanosťou už koncom tohto roku.

■ PERSPEKTÍVY ŽIVOTA

Vyhliadky na lepší život ne-

potešia tých, ktorí sa narodili ešte v starých spoločensko-ekonomických podmienkach. Dokonca ani takzvané „novembrové“ deti, ktoré prišli na svet v čase novembrových udalostí roku 1989 nemajú dôvod na optimizmus. Ani ich mzdy za prácu nedosiahnu v čase ich odchodu do dôchodku hodnotu priemeru príjmov krajín historicky pôvodného jadra Európskej únie. Asi 65 až 75 percent z takéhoto priemeru by Slováci, ak sa situácia už nebude zhoršovať, mohli na svojich výplatných páskach vidieť najskôr niekedy okolo roku 2040. Tu však nejde len o stav na Slovensku. Je totiž všeobecne otázne, koľko obyvateľov Európskej únie si dnes spomenie na Lisabonskú stratégiu, na základe ktorej mala Európa v roku 2010 ekonomicke predbehnúť Spojené štáty. Keď sa tento termín ukázal ako ne-reálny, Brusel pre istotu prestal

Lisabonskú stratégiu spájať s akýmkoľvek termínom.

■ BEZ VÍZIE

Varoval ešte ako člen vládnej koalície Vladimír Mečiar. Poukazoval na to, že vízia sama o sebe ako nejaký smerovník pre všestranný rozvoj štátu nestačí. „Byť viac občiansky, cítiť väčšiu spätosť a vnútornú integritu s týmto štátom, územím, kultúrou – to je záruka prežitia. To nie je úzky nacionalizmus, to je ochrana pred globálnymi vplyvmi.“ Bolo by chybou myslieť si, že ak sa teoretizuje o spoločenskej vízii, že ide iba o to, ako nám raz bude (ne)dobré. Ide totiž o to, či vôbec budeme! Slovensko demograficky starne, už čoskoro prideme asi o 800 tisíc ľudí. Také sú závery správy Fondu OSN pre otázky populácie. „V súčasnosti sa v Európe nenájde národ, ktorého pôrodnosť by dostatočne zabezpečovala jeho prežitie, s výnimkou moslimského Albánska.“ To svojho času povedal poradca až troch amerických prezidentov P. J. Buchanan.

■ SMEROVANIE A ÚLOHA MÉDIÍ

„Jedným z kréd médií by malo byť, aby sa pretransformovali z komerčných inštitúcií na také, ktoré by profesionálne kreativizovali a humanizovali človeka. Aký majú na tom záujem súčasní predstavitelia televízneho či politického sveta? K čomu, k akým hodnotám či mániám inšpirujeme mladú generáciu prostredníctvom médií? Raz sa môže stať, že generácia sýtená takýmito námetmi, deemocionalizujúcimi a deštrujúcimi primeranú hierarchiu hodnot, už nebude mať schopnosť rozoznať, čo má na percipienta kultivačný vplyv a čo je iba smutnou karikatúrou.“ Tak varovala svojho času psychologička Eva Jaššová. Ak by sme to nechali naozaj len na svojvoľu mediálneho priestoru, potom môžeme očakávať už v blízkej budúcnosti zánik národnej kultúry a dokonca aj spisovného jazyka ako identifikátora určitého spoločensko-politického organizmu.

Za prirodzenú súčasť funkčnej občianskej spoločnosti sa považuje vysoký podiel účasti občanov na spravovaní vecí verejných, a to aj cez nepolitické štruktúry. Ten sa však paradoxne, a najmä varovne, znižuje. Je to dôsledok občiansky zlej politiky vlády. Sociálna stratifikácia spoločnosti sa podieľa na vytváraní akejkoľvek nižšej triedy. Diferenciácia rôznych príjmových a rôznych vzdelanostných skupín na Slovensku takmer vyvoláva zimomriavky. Naša vlast naozaj potrebuje aspoň predstavu o prípadnej vízii vývoja spoločnosti, aktualizovanú na súčasné hospodárske podmienky.

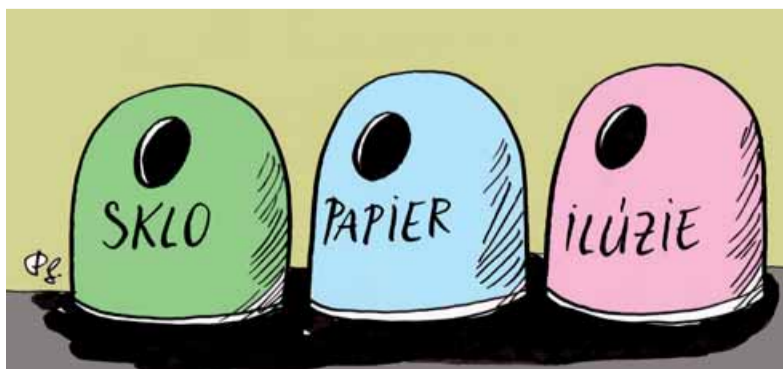
Karikatúra: Peter GOSSÁNYI

Telekomunikačné handrkovanie

V polovici januára odmietlo valné zhromaždenie akcionárov spoločnosti Slovenské telekomunikácie (ST) vyplatiť štátu ako väčšinovému akcionárovi podiel z mimoriadnych dividend vo výške 258 miliónov eur. Hoci zástupcovia štátu (v ST vlastní 34 percent akcií) a Fondu národného majetku (v ST vlastní 15 percent akcií) vyplatenie dividend požadovali, väčšinový vlastník ich prehlasoval. Od apríla minulého roku to bol už piaty neúspešný pokus o výplatu podielu z dividend.

Podľa ministra hospodárstva J. Miškova ide o nepochopiteľný postoj a zneužívanie dominantného postavenia väčšinového akcionára. Rozhorčenie ministra je pochopiteľné, ale zároveň treba dodať, že zle nasmerované. Výplata dividend totiž nie je nárokovateľná a o tom, či dividendy vyplatené budú alebo nie, rozhoduje ten, kto drží riadenie spoločnosti pevne v rukách a rozhoduje o jej každom podstatnom kroku. V tomto prípade je to nemecký akcionár, ktorému prvá Dzurindova vláda v júli 2000 predala 51 percent akcií ST za miliardu eur. A spolu s nimi aj manažérske právomoci v spoločnosti a licenciu s platnosťou dvadsať rokov. Privatizačným poradcom bolo konzorcium Deutsche Bank, ktoré za poradenstvo zinkasovalo približne štyristo miliónov korún. Samotný výber privatizačného poradcu spravádzali viaceré škandály, pre ktoré museli odstúpiť vtedajší minister dopravy G. Palacka a vtedajší štátny tajomník ministerstva F. Kurej. Privatizačná zmluva ST bola od roku 2002 zahalená rúskom tajomstva. Hoci jej zverejnenie žiadalo združenie Občan a demokracia pre podozrenie, že je pre Slovensko nevýhodná. Ministerstvo dopravy ju odmietalo sprístupniť s odôvodnením, že je dôverná. Združenie ešte v roku 2002 podalo na ministerstvo dopravy žalobu za nesprístupnenie informácií o nakladaní s verejnými financiami. Najvyšší súd SR v roku 2009 rozhodol, že ministerstvo dopravy zatajovalo zmluvu o predaji 51 percent akcií bývalej štátnej akciovej spoločnosti ST nezákonne. Na verejnosť prenikli aj informácie o možných dôvodoch utajovania zmluvy. Podľa spoločnosti Herold Tele Media totiž článok 6, bod 6.1 písmeno h) Zmluvy o kúpe a upisani akcií obsahuje ustanovenie, podľa ktorého „Slovenská republika po podpise tejto zmluvy neprijme žiadny zákon ani nevydá žiadnu vyhlášku alebo rozhodnutie (vrátane rozhodnutia o regulácii cien) spôsobom, ktorý má podstatný nepriaznivý účinok“.

Oto BALOGH

Podmanivé, filozofické príbehy z alchymistického literárneho kotlíka Andreja Ferka

Namiesto tankov nás teraz okupujú médiá

Narodil sa 19. januára 1955 v Bratislave v rodine novinára a spisovateľa Vlada Ferka. Po maturite na gymnáziu v roku 1973 vyhral prvú literárnu súťaž a vyštudoval numerickú matematiku na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave. Od skončenia vysokoškolského štúdia zostal pôsobiť v školstve, doma i v zahraničí, dnes prednáša počítačovú grafiku na „matfyz“ – Fakulte matematiky, fyziky a informatiky Univerzity Komenského. O rozhovor sme požiadali Andreja FERKA.

Zhovárala sa Eva SISKOVÁ – Foto: archív A. Ferka

• Knihou šiestich poviedok *Jemná cesta* (1977) ste sa zaradili medzi slovenských spisovateľov. Kde ste nachádzali svoje témy?

Mal som a mám šťastie na podmanivých rozprávačov v rodine a neskôr medzi džudistami, maloformistami, patavdecami, ochranármi a kolegami na fakulte. Zlatoústi rozprávači Klára Jarková, Vladimír Mináč, Blahoslav Hečko, Peter Karvaš, Vinco Šikula, Ivan Bukovčan, Jan Vodňanský, Ivan Vyskočil, Peter Jaroš, Oto Kořínek, Dušan Valúch, Ján Tužinský, Ivan Mizera, Vlado Balek, Tereza Boučková, Štefan Moravčík, Osvald Zahradník a Pavol Janík... Mal som a stále mám šťastie učiť sa ponajprv vnímavosť od lepších, uvidieť tému aj na tatami (*Jemná cesta* je po japonsky džudo), začuť ju vo vlaku či zachytiť v sebe a pokúsiť sa ju zobrazit, v rámci svojich obmedzených možností.

• Témy, štylistika i poetika mnohých vašich próz je ovplyvnená najmä vašim matematicko-počítačovým vzdelaním, ako aj akousi divadelnou hravosťou. Kde ste k nej prišli?

Mám štyri spôsoby písania – paradoxný, racionálny, publicistický a dramatický. K dvom z nich som sa dostal ako mnohoročný dramaturg študentského divadielka Pegasník. Odvtedy sa zaoberám nielen praxou, ale aj teóriou humoru. Vraj ma prezývajú slovenský G. B. Shaw. Eštebáci ma zas sledovali ako nepriateľskú osobu pod inou prezývkou – Matik. S Jánom Drgoncom máme gagmanskú dielňu, vieme ogagovať ľubovoľne nudný text tak, aby povedzme každých päťdesiat sekúnd zaiskrila pointa. Sme jediní profesionálni gagmani v slovenskej kultúre, napísali sme doposiaľ štyri komédie a satirický román *Jánošíkova banka* a ogagovali sme muzikál *Pacho* sa vracia v režii Martina Ťapáka. A v poviedke si niekedy môžem dovoliť skombinovať aj všetky štyri rozprávačské optiky, ak to spolu hrá alebo dokonca funguje.

• Po próze ste sa orientovali na rozprávky, v ktorých pravda a dobro vždy vyhrajú. Ako ste sa potom zmierovali s realitou všedného dňa?

Dve televízne rozprávky o Kazkovi Vlaskovi, niekoľko rozhlasových, jednu bábkovú a tri knižné som našantil pre deti. Keď však kniha *O troch nezbedkoch* vyhrala Cenu VÚB za najlepšiu knihu pre deti, nemal ju kto za vydavateľa prevziať. Vyšla totiž v redakcii chemickej literatúry vydavateľstva Alfa, ktorému politici ukradli nad hlavou strechu aj s budovou U Palenera. Dobro víťazí v rozprávke a iba tam. Pre slovenskú vedu a kultúru platí bohužiaľ moja najkratšia rozprávka – Kde bolo, tam koniec.

• Hravosť, recesia až absurdita, to všetko môžeme nájsť vo vašich prózach. Ako vnímate mladú generáciu vašich pokračovateľov? Má svoje opodstatnenie?

Po niekoľko rokov som slúžil v porote Krutohlavu, naši mladí sci-fi poviedkari majú brilantné nápady, a vtedy som mal po niekoľko rokov prehľad v tejto komunite. Celok mladej literatúry pozorujem v časopise *Dotyky*, no orientujem sa teraz iba v tvorbe patavedcov, kde prichádza nová vlna s nápadmi na Cenu Ignáca Nobela. Patavedecký seminár býva dvakrát ročne, no na webe *pataveda.cuzco.sk* možno nájsť fantastické autorské výkony. Tento rok som sa však ako pravidelný porotca Festivalu vedy a techniky stal aj členom medzinárodnej poroty *Expo Science International (ESI)*. Máme špičkovú najmladšiu vedu, po Marekovi Buchmanovi dokonca pomenovali asteroid. A pre začínajúcich vedcov sme vlni s Jozefom Ristvejom a Gabikom Kukulovou vydali návod *Ako vyhrať vedeckú súťaž*. Ročne máme na Slovensku okolo 150 vynikajúcich výkonov stredoškôlkov a vysokoškôlkov. Mediá o tom však majú asi zakázané písať a hovoriť. Nemyslím si, že mladí autori v tvorivej ekonomike sú mojimi pokračovateľmi, stovky mojich textov zrejme nepoznajú, sú to naši pokračovatelia a ťahajú do budúcnosti vývinový rad od klasikov našej i svetovej krásnej i vedeckej literatúry. Pôsobím na najlepšej fakulte v najhoršom štáte EÚ z hľadiska podpory vedy a kultúry. Prichádza perfektná mladá generácia a teším sa na neodvratnú chvíľu, keď nevyhnutne prevezme mediálnu aj politickú moc od terajších neschopných mumákov všetkých politických farieb.

• Ako ste sa dostali na scénu nitrianskeho divadla Andreja Bagara? Čo vám to dalo a vzalo?

Rezkú humoresku *Proso* viacerí hodnotia ako najvydarenejšiu povojnovú prózu, čo znie príjemne, no nebude to celá pravda. Podstatné je, že karnevalový spôsob rozprávania, štruktúrne podobný napr. Chytilovej filmu *Panel story*, mi pred Divadlom U Rolanda pochválil aj taký autor ako Ruďo Sloboda, a potom Jožko Bednárík, ktorý sa rozhodol *Proso* zdívadlniť. Keď *Proso* uviedli v Prahe, tak pán Perger utľžil potlesk už za návrh scény. Prosá som posielal aj s venovaním mnohým ľuďom, pamätám si na Jiřinu Bohdalovú, preklady vyšli v češtine a ruštine, no hotový maďarský preklad pani Brogyányiovej už vyjsť nesmie. Za ďalšiu hru *Noc* na zamrznutom jazere som aj oficiálne dostal Cenu Zväzu spisovateľov, zhodou okolností v deň, keď divadlu Pegasník zakázali inscenáciu *Ťuňungéria*, pre ktorú

sme s Mišom Bogárom vymysleli aj scénografiu. Vymyslel som vtedy aj zvukový priestor i réžiu. Neskôr som sa vďaka Vojtovi Suchomerovi, Jane Liptákovej, Sveňovi Stračinovi a Martinovi Ťapákovovi dostal aj ku libretám pre tanečné divadlo a ogagovaniu muzikálu *Pacho* sa vracia. Aj Haravara v *SLUK-u* aj *Pacho* v Nitre sa stali mojimi školami divadelného kumštu. Potom som v decembri 1993 náhle stratil talent. Vyhral som súťaž o najlepšiu slovenskú drámu, no keď otvorili obálku s mojim menom, vyjasnilo sa, že Husiu hru nikdy slovenskí divadelníci nebudú inscenovať, keďže jej autor náhle stratil talent. Odvtedy sa v Nitre zmenilo počasie, pozrušovali divadelné festivaly, okrem *Divadelnej Nitry*, a ani Haravara, ani *Pacho* sa vracia, ani Pavol Janík, ani Osvald Zahradník, ani Osvaldova moskovská inscenácia, ani už nakrútené filmy slovenských scenáristov – ktorí náhle stratili talent – sa nikdy už nepozvali, neinscenovali, nereprízovali a nepremiérovali. Miki Kočan napísal po čase knihu *Diabol* a odvtedy po jeho vzore zakázaní scenáristi ako Peter Jaroš, Peter Kováčik, Ján Solovič, Pavol Janík či Ján Drgonec občas vydajú knihy namiesto premiér. Nitra pre mňa znamenala pôvodne rozlet a potom stratu všetkých ilúzií o slobode slova. Divadelnú Nitru vnímam teraz ako koncert v koncentráku, tak som aj otitulkoval text do novín. Nevieam, kedy presne ma v Nitre zakázali po prevrate. Pred prevratom viem, z Okresného výboru strany zakázali ďalšie reprízy *Noci* na zamrznutom jazere, no zhodou okolností sa ju podarilo ešte nasnímať. V televíznom archíve sa teda zachovalo *Proso*, *Noc* aj *Pacho*, no očakávam, že moja neželaná prítomnosť nielen v Nitre, ale aj v celej slovenskej kultúre povedie až k tomu, že moje nakrútené diela v archívoch náhodou zhoria alebo sa orwelovsky stratia. Treba si uvedomiť,

že od roku 1998 do vlni mi tu nevyšla kniha, že od apríla 1996 doteraz trezorujú nakrútenú komédiu *Lúpež dejín*, že moje texty nehatene kradnú alebo zatajujú. Najnovšie zakázali dokument v režii Michala Réckeho, kde spomínam na tri lži okolo novembra 1989. Ako autori nežijeme v slobodnej krajine.

• Spolu s otcom Vladom Ferkom ste napísali román *Ako divé husi* (1994) o účinkovaní slovenských drotárov vo svete. Tento román o pamäti vyšiel v troch vydaniach a vznikol podľa neho rovnomenný film. Povedali by ste nám niečo o samotnej tvorbe a realizácii?

Podobný príbeh ako ten nitriansky. Na začiatku sedemročná zložitá spolupráca otca so synom, potom fenomenálny úspech, najvydávanejší slovenský román deväťdesiatych rokov, tri vydania, čítanie v rozhlase, rozhlasová adaptácia, filmový scenár, zháňanie 38 miliónov, potom odvysielanie iba televíznej verzie, uštvanie producenta Petra Rúfusa, až po skončení s firmou, filmové pásy za milión euro na neznámom mieste. Film už asi nebude mať premiéru. Stal sa predčasne kultúrnym dedičstvom, o ktoré nebdá ani Filmový ústav, ani jeden politik možno aj preto, že zobrazuje fašistickú tvár maďarizácie. Do tejto úlohy obeť, v škole týraného drotárskeho dieťaťa obsadil Martin Ťapák svoju krv, ako režisér doháňal svoje vnúča do zúfalstva, ktoré sa nám sem nanovo tlačí z Budapešti. Možno aj preto tak, ako mal maďarský vefvyslanec páky na zatrnutie slávnej inscenácie Holuby a Šulek, tak ministri kultúry slúžia iným záujmom, nie autorom. Teraz nám po Kolibe, Hrebendovi, operete, pantomime, PKO a Budmericiach idú zničiť umelecké fondy. Škoda slov.

• Zmocnili ste sa mnohých až rôznorodých tém. Ste napri-

klad autorom bábkovej hry *Zlý duch Lumpacivagabundus* (1990), televíznych monodram *Balada o doktorovi Husákov* (1996) a *Skupinový portrét prezidenta Beneša*, autorom viacerých textov pre študentské divadlo malých javiskových foriem Pegasník. Ako prichádzate k týmto zaujímavým témam? Čím vás oslovujú?

Mám dar vycítiť či zašpiť konflikt a nájsť okolo neho paradoxu. Ak sa z tohto východiska podarí vzkriesiť postavy, zvyšok textu sa už napíše sám. Nie vždy to vypáli tak, ako som pôvodne očakával, no keď už postavy žijú vlastným životom, stačí ho iba zachytávať a dokumentovať. Znie to ľahko, no teraz sme s Petrom Jarošom hľadali riešenie päť rokov a až v roku 2010 sme dopísali literárny scenár, a to nám zásadne pomohla osvietená dramaturgia Inky Martinovej.

• Do spoločenského života ste vstúpili aj ako kultúrny a politický publicista. Vždy vás niečo trápi viac ako tých ostatných. Nie je vám ľúto, že ste často ako „osamelý bežec“?

Naopak. Nerád by som kohoľvek vtáhoval do rizík, za ktoré sa u nás ťažko platilo a platí. Mój otec napísal do novín, že ruská okupácia je ruská okupácia. Mój brat Jerguš analyzoval sebaklamy maďarskej propagandy. A ja, že namiesto tankov nás okupujú médiá. Za takú mieru vnútornej slobody a pravdohľadačstva sa platilo za normalizácie a platí sa aj teraz. V tomto rozhovore som už spomenul niektoré polená pod nohy a jamy na ceste, zďaleka nie všetky. Jeden z najvtipnejších autorov, tiež zakázaný na javiskách, víťaz súťaže Alfreda Radoka s hrou, ktorá sa nesmie inscenovať ani v Čechách, ani tu, básnik a ironik Pavol Janík, má znamenitý aforizmus – Keď vzrastá odpor, je správny smer tlaku.

• Nemôžem opomenúť knihu, ktorá tvorí súbor časopisec-ky publikovaných esejí O historickom bezvedomí (Stredná Európa, 1998). Čo bolo spúšťačím momentom na napísanie týchto závažných tém?

Po prevrate vyšli knihy, v ktorých bolo viac pravdy, než sa predtým tolerovalo, Tesaf, Kalvoda, Klimek... Vďaka tomu sa mi podarilo napísať monodrámy o Benešovi i Husákovi a paralelne esejistickú mapu nového poznania našej histórie, najmä česko-slovenských vzťahov. Podobne ako knihu môjho brata Jerguša ignoruje maďarská inteligencia, moju ignoruje česká. Myslím, že obe knihy z našej, etnicky tolerantnej vlasti budú prijateľné až pre budúce generácie v týchto dvoch etnicky vyčistených krajinách. Za tieto eseje som súčasne dostal Cenu Literárneho týždenníka a štrasserovci neúspešne naštartovali pokus, že ma vylúčia zo Slovenského centra PEN, ktoré som spoluzakladal. Dnes sme tam zo zakladateľov poslední dvaja – Tono Hykisch a ja. Všetci vylučovači odtiaľ postupne odišli, sami vedia prečo.

• List, pod ktorý ste sa podpísali ako občan druhej kategórie a autor trezorových filmov, ste poslali ako otvorený list prezidentovi USA B. Obamovi. Úvodom listu Obamovi píšete, že Európa je k Slovensku, vraj k svojmu najslabšiemu dieťaťu, macošská?

Napísal som o i. „Nebyť USA, nikdy by sme sa ku slobode nedostali, lebo macošská matka Európa svoje najslabšie dieťa Slovensko nenávidí a vždy ho ochotne odovzdá (napr. v Mníchove) do područia komukolvek. A v Budapešti po tretí raz nastúpil fašizmus a Brusel očividne podporuje obnovu Hitlerovej hranice. My by sme tu radi verili, že bude mier. Spomedzi nekonečne hlúpych slovenských politikov, reprezentujúcich cudzie záujmy, si moju staršiu formuláciu požičala pani Iveta Radičová. Trianonský mier sa dá zmeniť jedine vojnou. Tou vojnou, ktorú obhajuje fašistický sudca István Bibó, ktorý tak veľmi v jeho novodobej verzii Mein Kampf kritizuje mier a spôsoby jeho uzatvárania. Asi preto ho označujú za najvýznamnejšieho maďarského intelektuála... A – povedané básnikom Štefanom Moravčíkom – vojny sa začínajú v škole. Boj proti Trianonu, teda mieru, sa skončí, keď sa zmení šovinistická výchova v maďarských školách...“ Uzatváram ho slovami: „Možno mať vážne pochybnosti o tom, či tretí nástup fašizmu v jeho kolíske spolu s Európou podporuje aj USA... Obávam sa, že našou nádejou v tento čierny deň ostáva už iba tato pochybnosť. Už teraz Vám vopred veľmi ďakujem za akúkoľvek pomoc.“

• Ako hodnotíte súčasné (ne)vládnutie pod vedením premiérky Ivety Radičovej?

Napísal som ďalší list, ktorý sa podarilo vydať aj v Budapešti Times v deň návštevy Hillary Clintonovej. Vládnutie slovenských vlád nemožno hodnotiť, lebo nejde o vlád-

nutie, ale službu osobným a skupinovým záujmom, komukolvek, okrem skupiny najväčšej – občanov štátu. Nemáme svoju mocenskú elitu a teším sa na čas, keď vznikne.

• Vaša manželka pôsobí pedagogicky na Konzervatóriu v Bratislave a na Katedre teórie hudby Hudobnej a tanečnej fakulty VŠVU a zameriava sa na výučbu hudobnej teórie, hudobných a iných softvérov. Spoločné softvérové témy iste neraz sú tvorcom mnohých zaujímavých domácich rozhovorov?

Áno, máme doma aj túto vrstvu zaujímavosti. Ja však nepoznám noty, a tak občas vzniká skôr diskomunikácia ako komunikácia. Niektoré pojmy však používam, akoby som im rozumel, napríklad mimotónálna subdominantna. To netuším, čo je, ale páči sa mi to ako krátka nonsensová básnička.

• Prezradte ešte, na čom práve pracujete?

V tomto roku som sa ako autor dostal do viacerých elitných klubov, napísal som svoje prvé heslá do Beliany, prvú recenziu pre najvýznamnejší európsky časopis Computer Graphics Forum a slávnostný príhovor na možno poslednom udeľovaní Cien za vedeckú a odbornú literatúru. Podarilo sa mi napísať aj literárny skvostík Tri mŕtve bomby pre kováčický kalendár Pen-klubu, páni majstri slova v Literárnom týždenníku ho dokonca zaradili na prvú stranu. Slúžil som v júli v porote Expo Science International, svetová súťaž stredoškolskej vedy bola v Bratislave, médiá to zatajili, a v Anglicku som sa podieľal na rozmyšľaní v európskom projekte – o štandardizácii HDR videa. Mój vlnajší diplomat Peter Kán získal za diplomovku rekordných osem ocenení a jeho dielo vyšlo ako prvá naša diplomovka knižne v slobodnej krajine – v Nemecku. Vnútorne pracujeme so spoluautormi na učebnici virtuálneho múzejníctva, monografii o špecializovaných trianguláciách, učebnici autorskej práce a virtuálnom modeli Petržalky, ale v rodine aj na úplne novom vzťahu – narodila sa nám vnúčka. Po mnohých rokoch prozaického mlčania som napísal román Najsmutnejší príbeh lásky. Návrat k tomuto päť rokov odležanému textu ma cez leto naplnil trojakou potechou, ide totiž o prozaickú verziu ustálenej časti filmového príbehu, ktorý sme napísali s Petrom Jarošom, v dramaturgii Inky Martinovej, mojej profesorky modernej svetovej literatúry ešte z gymnázia, a – predstavte si – rediguje ho Anka Šikulová! Takéto trojhviezdne súhvezdie ma postretlo na ceste autorským životom vďaka žičlivosti spoločnosti Trigon a v mnohom neveriteľnej spolupráci špičkového vydavateľstva Ikar. Vedenie Ikaru akceptovalo aj môj nápad na zvláštny experiment s poňatím obálky ako relatívne samostatného komunikátu s minimálnou nulovou sprostredkovanosťou...

Viac zatiaľ prezradiť nemôžem.

Na margo iniciatívy vymeniť štúrovcov za Máriu Teréziu

Timeo Danaos et dona ferentes

Eva KRISTINOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Timeo Danaos et dona ferentes (Bojím sa Danajcov, aj keď dary nesú.) Táto výstražná niekdajšieho obyvateľa starodávnej Tróje sa mi pripadáť od chvíle, ako samozvaný Bratislavský okrásľovaci spolok (BOS), pasujúci sa za všemocného bossa, suverénne vystúpil z tieňa a navrhol, že na Námestí Ľudovíta Štúra v hlavnom meste Slovenskej republiky nemá čo stáť súsošie štúrovcov. Že ho tam nahradí z kararského mramoru vyrobená voľná replika miléniového pamätníka, spupne oslavujúca tisíce výročie takzvaného vraj v roku 897 „zaujatia vlasti“ maďarskými kmeňmi.

Bratislavský okrásľovaci spolok, podľa malej dobovej pohľadnice, poveril začínajúcu sochárku, aby z epoxidu v tretinovej miere „vytvorila“ iba fragment súsošia. Ako vyslovená provokácia sedí Mária Terézia nie ako cisárovná, ale len ako uhorská kráľovná na svojom nevládnom cisárskom koni. Sochár Fadrusz – zrejme aby sa mu kôň nezrútil – ho popri jeho štyroch nohách zabezpečil aj vládarskym rúchom, padajúcim posamú zem. Bohumilý a prefikovaný boss sa pre istotu rozhodol nevystaviť model celého súsošia, kde Máriu Teréziu z každej strany istí spupný maďarský husár v plnej paráde. Zrejme preto, aby nielen dôverčivým Bratislavčanom, ale aj takzvaným investigatívnym novinárom zalepil oči. Bossovi sa už zrejme máli, že v Medickej záhrade býva venciarmi, kyticami a maďarskými trikolórami každoročne 15. marca obsypaný Petöfiho pamätník. Asi preto, že je odruka a nie každému na očiach, treba urobiť čosi okázalejšie: každodenne viditeľnú oslavu čias najkrutejšej maďarizácie a spupnej dominancie Maďarov nad nemaďarskými národmi v bývalom nebohom Uhorsku.

■ UŽ 39 ROKOV

Fadruszovo súsošie, pokiaľ ide o jeho trvanie, stálo na námestí pri Dunaji necelých 24 rokov (1897 – 1921). Originálne súsošie Tibora Bartfaya stojí na mieste od roku 1972, teda už 39 rokov, a nikto zo skutočných Slovákov si iste neželá, aby bolo nahradené pamätníkom, permanentne zdobeným venciarmi s trikolórami našich južných susedov. Pokiaľ ide o stáročnú tradíciu Bratislavy ako korunovačného mesta, bossa zrejme nezaujímajú (alebo nevie?), že akademická sochárka Ludmila Cvengrošová už pred pár rokmi vytvorila – nie na

lukratívnu objednávku – ale z vlastného popudu v tretinovej miere verné epoxidové postavy všetkých panovníkov, čo boli v Bratislave v Dóme svätého Martina korunovaní na uhorských kráľov. Teda aj Máriu Teréziu. Ak bossovi naozaj ide len o oslavu Bratisla-

POLEMIKA

vy ako historického korunovačného mesta, má jedinečnú príležitosť ponúknuť Bratislave svoj veľkorýsý, len týmto motivovaný dar so žiadosťou o povolenie okrásliť korunovačnú cestu alejou týchto cisárov a ich manželiek ako uhorských kráľov a kráľovien. Zišlo mi to na um na margo každoročných a pomerne nákladných Bratislavských korunovačných slávností. Keďže som spomenula ponuku a s ňou spojenú žiadosť o jej povolenie, pýtam sa, a preto sa i vraciam k BOS-u: Kto vôbec dal povolenie na vznik tohto takzvaného spolku?! Takzvaného som použila zámerne, lebo tu nejde o bežný spolok, ten by predsa mal predsedu, ale o veľmi dobre finančne zabezpečenú honosnú inštitúciu, sídliacu v paláci Motešických na Laurinskej ulici v Bratislave. Na čele má (jediného, podľa mena známeho) výkonného riaditeľa Maroša Mačuha. Ostatné mená sú zrejme obchodné tajomstvo, práve tak, ako sú v tajupnej anonymite všetci „sponzori“ tohto „filantropického“ spolku. M. Mačuha sa totiž v rozhlasovom vystúpení pochválil, že majú veľmi, veľmi veľa peňazí.

■ PREZENTUJÚ VLASTNÚ HISTÓRIU

Aby tejto dojemnej rozprávky nebol koniec, kladím smrteľne vážnu otázku nielen za bratislavských Slovákov, ale i za tých nebratislavských: Kto je za týmto podvodom?! Kto im dovolil uzurpovať si právomoc, ktoré patria v prípade hlavného mesta štátu nielen

starostke mestskej časti či primátorovi a hlavnému architektovi, ale v prípade ich zlyhania aj prezidentovi Slovenskej republiky, Národnej rade SR a vláde SR?! Tak je to bežné v normálnych demokraciách. Alebo na Slovensku to má byť inak?! Všetky metropoly sveta krášlia pamätníky, súsošia a sochy veľkých osobností, čo predovšetkým vlastným občanom (ale i cudzincom, čo ich navštívia) prezentujú vlastnú históriu, ktorú si vážia. A čo nám v tej našej Bratislave po novembri '89 pribudlo? Naozaj má byť u nás všetko naopak?

1. Na lavičke Hlavného námestia si lebedí napoleonský vojak. Sme vari až takí vďační za to, že cisár Napoleon dal vyhodiť do vzduchu náš staroslávny Devín a jeho vojaci zavinili požiar a tým i úplnú destrukciu Bratislavského hradu?!

2. Čumil vyliezajúci z kanála – ako zástupca bratislavských bezdomovcov?!

3. Akoby nepodarená reštauračná reklama, stvárnajúca niekdajšiu známu figúrku bratislavského korza, drobučského dobráčka Šénenáčiho?!

4. Čo má na jednom rohu robiť akýsi cudzorodý paparazzo?!

A to má byť všetko? Je to tak v poriadku? Má to tak i zostať?

Všetci máme ešte v živej pamäti ten cirkus, čo bol rozpútaný okolo jazdeckej sochy nášho kráľa Svätopluka, ktorého si vláda Slovenskej republiky „dovolila“ bez súťaže a výberového konania postaviť na prednádvorie Bratislavského hradu! Škandalizovanie renomovaného sochára! Spochybňovanie nielen samotného kráľa, ale i stvárnenie jeho kráľovského koňa! Vari pre tohto, toľko kritizovaného, vzpínajúceho sa Svätoplukovho koňa som si dôkladnejšie poobzerala cisárskeho koňa Márie Terézie.

■ HLAVNÉ MESTO

Takže ako je to? Vo Svätoplukovom prípade striktné požiadavky a obvinenia. A v prípade BOS-u nie je – okrem mešcov plných peňazí – potrebné celkom nič? Opakujem, Bratislava nie je iba akési bežné mesto. Bratislava je hlavné mesto Slovenskej republiky, a preto si v nej nemôže, lebo nesmie hocikto akokoľvek bohatý-prebohatý, navyše zaniatený protislovenskou ideou, postaviť a robiť, čo si zmyslí. Verím, že nová hlavná architektka našej metropoly s primátorom M. Ftáčnikom všetko sami ustrážia a nebude viac treba apelovať na najvyšších predstaviteľov našej vlasti.

NAVHRH SÚSOŠIA MÁRIE TERÉZIE S OKRÁŠĽOVACÍM SPOLKOM JEJ 16 DETI

Lesné železnice boli skvelé konštrukčné diela s množstvom technických jedinečností

Poklad na podvaloch a koľajniciach

Tibor B. HAČKO - Foto: Emil SEMANCO

Devätnáste storočie prinieslo na Slovensku nebývalý rozvoj dopravy. Za vyše šesťdesiat rokov sa postavilo neuveriteľných 1 852 kilometrov železničných zvrškov – bez automatizácie, bez výberových konaní – len pracovitými rukami Slovákov. Každý rok pribudlo v priemere tridsať kilometrov tratí aj s tunelmi! Navrhnuté a vybudované trasy udivujú dodnes. Popri veľkých železničných stavbách nám predkovia zanechali v lesoch hotové poklady v podobe úzkokoľajných tratí. Žiaľ, súčasný nezaujem o čokoľvek, čo neprináša okamžitý zisk, spôsobuje, že aj tento poklad sa nám rozpadáva a zaniká priamo pred našimi očami.

Vnímavý človek sa nemôže zmieriť s paradoxom, že práve ministerstvo dopravy prichádza s návrhmi na ďalšie rušenie tratí, uzatváranie jednotlivých úsekov alebo dokonca na ich prekrytie asfaltom. Pritom sú to v mnohých prípadoch aj vo svetovom meradle jedinečné technické pamiatky.

■ SVETOVÝ PROGRES

V 19. storočí sa popri Anglicku len málokde stávalo tak progresívne ako na Slovensku – v krajine bohatej na rudy a drevo. Medzi rarity určite patrí prvá elektrifikovaná lesná železnica v strednej Európe pri Lubochni, postavená v roku 1904 a vybavená elektrickými rušňami Ganz. Malá vodná elektrárňa slúžila nielen na napájanie miestnych píl a osvetľovanie obce, ale prostredníctvom dvoch motorových generátorov s výkonom 55 kW zabezpečovala jednosmernú trakčnú sústavu elektrifikovanej lesnej železnice napätím 550 V.

Vynachádzavosťou dodnes udivujú úseky lesnej železnice pri obci Jedľové Kostofany, úvratové úseky lesných železníc v Lednických Rovniach a pri Vychylovke. V tamojšej miestnej časti Bystrice je našťastie od roku 1974 fungujúci skanzen, ktorý z roka na rok priťahuje návštevníkov aj prevádzkou úzkokoľajky. Spolu s osem kilometrov dlhým úsekom Chmúry – Tanečník na Orave je od roku 1991 národnou technickou pamiatkou. Tú projektovala firma Ing. E. a L. Gál. Na úseku jeden a pol kilometra prekonáva 217 výškových metrov.

Lesné železničky sú pre horské prostredie vari najdokonalejším dopravným systémom, ktorý ho neníči a bez negatívnych vplyvov dokonale zapadol do prírody. Zanecháva si pritom nády romantiky a umožňuje nenásilné využívanie lesa. Lesné železnice si určite zaslúžia lepší osud ako prekrytie kobercom asfaltu alebo rozpredané do šrotu vandalmi.

■ ZLATÝ VEK

Lesné železnice mali pred rokom 1914 na Slovensku dĺžku vyše 500 kilometrov. Vznikom ČSR sa ťažba dreva v znárodných šľachtických lesoch stala jednou z prioritných priemyselných činností. Pokrývala potreby stavebníctva, vzťahujúceho sa nábytkárskeho priemyslu, ale nemalá časť dreva sa tiež exportovala. Ťažba a spracovanie dreva odepamäti tvorili prirodzenú tradíciu obyvateľov slovenských hôr. Spolu s uhlarstvom boli aj hlavným zdrojom obživy.

Technológia splavovania aj pltníctvo v priemyselne dynamickom štáte nestačili zabezpečovať potreby priemyslu. Preto sa rýchlym tempom stavali úzkokoľajné lesné železnice. V podstate boli akosi zmenšenou podobou klasických železníc. Menšie rozmery mali pre lepšiu prispôbivosť terénu a nižšie stavebné náklady. Koľajnice mali užší, takzvaný bosniánsky rozchod, najčastejšie 760 milimetrov. V Nemecku a Rakúsku bol 600 a 900 milimetrov. Zvršok tvorili 40 – 60-milimetrové koľajnice položené na priečných 1 260-milimetrových podvaloch, čo umožňovalo oveľa ľahšie prepraviť väčšie náklady než konštruktívne povozmi. Údolné stanice vyrástli spravidla pri píle alebo pri stanici „veľkej železnice“. Naložené vozne sa spúšťali len gravitačnou silou s ručným, mechanickým príbrzdovaním. Bolo to jediné, relatívne zložitú technické zariadenie na vozňoch, ktorým sa re-

gulovala samotná rýchlosť jazdy.

Zlatým vekom lesných železníc boli dvadsiate roky 20. storočia. Zdroje uvádzajú, že v tom čase bolo na území Slovenska až 759 kilometrov lesných železníc rozdelených do štyridsiatich lesných správ. Iné archívne pramene uvádzajú až 1 200 kilometrov, čo by v porovnaní so súčasnými 3 504 kilometrami koľajnic tvorilo až 34 percent z celkovej dĺžky železníc na Slovensku. Preto treba na tento údaj hľadieť s rezervou.

Sklonovníky tratí v záveroch dolín prevyšovali aj 70 promile, teda spád až 70 metrov na jednom kilometri dĺžky. Polomery oblúkov nad 50 metrov neboli tiež ziadnou zvláštnosťou. Základné parametre však rátať so sklonom do 40 promile a s polomeri oblúkov do 50 metrov. Na podvaly sa používali dostupné materiály, najmä dub, buk a borovica. Na nich boli pripevnené jednotlivé diely koľajnic s dĺžkou 6 až 9 metrov a s metrovou hmotnosťou 12 až 24 kilogramov. Pravepodobne prvou lesnou železnicou bola „drevenka“, vybudovaná na území bývalého panstva nemeckých kniežat Coburgovcov v Jelšave. Slúžila len jedenásť rokov, v období rokov 1842 – 1853. Bola dlhá 3,7 kilometra s rozchodom 1 580 milimetrov. Podvaly boli vzdialené od seba až meter, na nich boli drevenými klincami pripevnené kmeňe slúžiace ako koľajnice. Nešlo teda o železnice v prvom význame slova. Preto ju nazývali drevenka.

Srdcom každej lesnej železnice je parný rušeň. Pohonné látky nebolo treba ani kupovať, ani vozíť. Už vtedy sa aj bez ekologických komisií a príručiek získavali všetky pohonné látky z obnoviteľných a miestnych zdrojov. Lesní robotníci skladali pozdĺž trate zásoby metrových polien – „šichtungy“. Zásoba vody sa zabezpečovala ejektormi, prúdovými zariadeniami na nasávanie vody z potokov. Mazanie sa vôbec nedá porovnať so spotrebou nafty a oleja dnešných cestných valníkov pracujúcich v lesoch. Jednoduchosť obsluhy, minimálny počet a nenáročnosť opráv, ale najmä bezdeštrukčná preťažiteľnosť parného stroja sú hlavnými dôvodmi, že ešte aj dnes sa môžeme kochať pohľadom na tieto stroje s dobrou kondíciou. K najznámejším patrili rušne od firiem Krauss, Orenstein&Koppel, Henschel, Smoschewer, Škoda, ČKD. Koľko bolo firiem, toľko bolo aj typov rušňov. Na Slovensku boli najrozšírenejšie tzv. „maďarky“ z lokomotívky MÁV Budapešť. Rušňový park dopĺňovali malé motorové rušne od firiem Jung, Deutz, Škoda, Stavostroj a iných na posunovanie pracovných vlakov. Dnes môžeme v Čier-

nom Balogu obdivovať krásnu TU 24 Lienku. Ešte v roku 1962 dodali na Hroneckú, Považskú, Kysucko-oravskú, Víglašskú a Lubochniansku lesnú železnice desať motorových rušňov RÁBA, ktoré zmodernizovali rušňový park. Aj napriek vyššiemu výkonu nedokázali pomerne moderné motorové rušne nahradiť staré parné rušne a už nikdy nedosiahli také výkony a ekonomické výsledky.

■ REKORDÉRSKE KUBÍKY

Najrozšírenejším druhom vozňov na lesných železnicach boli oplenové – otočné vozne. V prevádzke ich bolo až 2 241 a slúžili na prepravu aj dvadsaťpäť metrových kmeňov. Vybavené boli jednou ručnou brzdou, ktorú z plošiny ovládal brzdár. Pretože podvozky boli spojené iba nákladom dreva, oplený mali na ložnej ploche ostré hroty. Práve tie mali zabrániť kĺzaniu klátov. Naložené vozne mali hmotnosť až 5,5 tony. Na Čiernohorskej železnici sa v rokoch 1923 – 1929 prepravovalo v priemere neuveriteľných 260 tisíc kubíkov dreva. Ani v päťdesiatych rokoch úderníckeho budovania neboli tieto výkony prekonané.

Zvláštnou kapitolou boli spoločnosti, ktoré sa zaoberali výrobou a montážou rôznych typov koľajnic, oznamovacích zariadení, výhybič i drezín. Krupp-Essen, Orenstein & Koppel, Magyar – Belga a iné vydávali normy a katalógy rôznych dômyselných, technických novinek a fascinujúcich ponúk, ako boli točne, šplhacie výhybky, píly, vrtačky a ohybačky na koľajnice a ďalší sortiment, ktorý by bol dnes ozdobou každej technickej muzeálnej expozície.

■ ROMANTIKA VÝHREVNÍ

Každá lesná železnička stelesňovala sebestačný, autonómny organizmus, ktorý nemohol existovať bez depa. Depo alebo výhrevňa ponúkali neopakovateľný pôvab a vôňu s rôznym haraburdím, so šrotom, s odstanými koľajami a s nepoužívanými vozidlami. Súčasťou každého depa bola aj nocľaháreň pre rušňové a vlakové čaty aj pre lesných robotníkov. Vari najkrajšie depa a železničné dielne sú v Zákamennom. Na odbočke z hlavnej trate vznikol fascinujúci svet hajcov, šmikní, kanálov a šturcov, slúžiacich dňom i nocou. V areáli cukrovaru v Trnave je ešte dnes torzo depa a rôznych prevádzkových priestorov železničky, ktorá ešte v šesťdesiatych rokoch premávala do Kútov malebným prostredím Malých Karpát.

Zamestnanci lesnej železnice boli rovnako ako ich kolegovia z veľkej železnice osobitná kasta. Využí-

Obdobie	Dĺžka	Počet lesných železníc
do roku 1914	cca 500 km	
začiatok 20. rokov 20. storočia	750 km	40
koniec 30. rokov 20. storočia	500 km	okolo 30
1954	687,95 km	25 v správe Štátnych lesov
1. 6. 1960	518,6 km	16 v správe Štátnych lesov
1. 7. 1968	cca 300 km	6 v správe Štátnych lesov
1972		4 v správe Štátnych lesov
2002	cca 31 km	5 len torzá

vali výhody štátnych zamestnancov – deputát dreva, ošatenie, nárok na služobný byt a, samozrejme, boli pod penziou. Pri rozsiahlejších sieťach si dispečeri telefonicky vlaky preberali v odovzdávacom bode. Na jednoduchších lesných železnicach, kde bola iba jedna trať a iba jeden vlak, traťový telefón nebol. V lesných ťažobných centrách, kde boli sústredené Hronska lesná železnica, Považská lesná železnica, Kysucko-oravská lesná železnica boli zložitejšie prevádzkové systémy. Počas dňa tu bolo súčasne v prevádzke až sedem vlakov. Spolu s traťovými drezinami, gravitačnými drezinami pre lesných robotníkov a pravidelnými osobnými vlakmi už išlo o vážnu prevádzku so zložitým zabezpečením. Riadenie lesných železníc štátnou správou lesov sa skončilo v päťdesiatych rokoch, keď sa lesné železnice zlúčili s jednotlivými lesnými zvodmi.

■ ZOSTALI LEN TORZÁ

Lesné železnice zväčša viedli atraktívnymi územiami. V mnohých regiónoch križujú národné parky a chránené prírodné oblasti. Pri hromadnom

rušení železničiek sa neuvažovalo s možnosťou ich alternatívneho využitia. Dnes existujú len torzá štyroch lesných železníc s necelými 35 kilometrami tratí! Úvratová železnica na Kysuciach, depo Považskej lesnej železnice v Pribylíne so šesťkilometrovou zanedbanou traťou po Svarín a zvyšok lesnej železnice v Kamenici nad Čirochou, ktorú využívali Vojenské lesy do roku 1990. V pravidelnej turistickej prevádzke je len Čiernohronska železnica v Čiernom Balogu. Posledných dvadsať rokov sa v honbe za ekonomickým prosperom dramaticky zmenilo správanie samospráv a štátnych organizácií nielen k technickým pamiatkam, ale všeobecne ku kultúrnemu dedičstvu. Nedovolíme týmto skvostom naďalej rozdávať radosť ani dôstojne demonštrovať zručnosť, technickú vyspelosť a um našich predkov. Argumentom na mobilizáciu v tomto smere sú zahraničné príklady nielen vo Švajčiarsku, Francúzsku, ale aj v Rumunsku a na Ukrajine. Každoročných vyše 50 tisíc návštevníkov rekonštruovanej lesnej železnice v Čiernom Balogu to tiež dokazuje.

Východoslovenské múzeum oslávi 140. výročie Múzejníci v Košiciach majú jubileum

František MRVA - Foto: Archív VSM

Východoslovenské múzeum (VSM) v Košiciach pripravuje pri príležitosti osláv 140. výročia svojho založenia množstvo atraktívnych akcií. Kľúčová múzejnícka inštitúcia na východe Slovenska má skrátka do budúcnosti ambiciózne plány.

Čo všetko VSM pripravuje, sme sa spýtali riaditeľa VSM PhDr. Roberta Polláka. „Akcii bude veľa. Medzi najzaujímavejšie bude patriť „živý orloj“ pod taktovkou Silvestra Lavriky, re-inštalácia zbierok výtvarníkom Helmutom Bistikom, vytvorenie publikácie k 140. výročiu múzea, špeciálna knižka pre detského návštevníka, ale i množstvo ďalších projektov,“ povedal pre SNN riaditeľ Východoslovenského múzea, pre ktorého je táto muzeálna ustanovizeň najlepšie charakterizovaná sloganom:

„Naše múzeum je vekom staré, duchom mladé, skvostov plné a stále iné...“

■ MÚZEUM DO ULÍC

Ako Robert Pollák ďalej povedal: „Spolupráca s externými osobnosťami zvučnejších mien sa múzeu osvedčila aj v minulosti. S pánom Silvestrom Lavrikom ideme v priebehu roka robiť akýsi Henszlmannov orloj. Budú to divadelne – živo – sochové performancové kreácie inšpirované zbierkami múzea, ktoré sa budú pohybovať v uliciach mesta

v určitých časových intervaloch, kým sa nestretnú pri Dóme sv. Alžbety, kde sa prvýkrát hovorilo o založení múzea v roku 1846. Oslovili sme aj pána Helmuta Bistika, pretože keďže bohužiaľ nemáme peniaze na nové expozície a naše sú už výrazne za morálnym zenitom, tak v nich preinštaluje časť zbierok,“ vraví riaditeľ. „Heslo VSM bude dostať múzeum do ulíc. Košičania sa s ním stretnú v centre mesta i v nákupných strediskách. Chceme najmä im na každom kroku pripomínať, že sme tu už 140 rokov, že ide o najstaršie múzeum nielen v meste, ale i v regióne, a že pred sebou určite máme veľkú a významnú budúcnosť,“ naznačil Robert Pollák, ktorý je riaditeľom múzea už štrnásty rok. Ako ďalej povedal, múzeum začne aj rekonštrukčné a stavebné práce týkajúce sa projektu Otvorených zón, ktorý pripravuje Košický samosprávny kraj v rámci obrovského projektu Košice – Hlavné mesto európskej kultúry 2013 (Košice EHMK 2013).

■ ZLATÝ POKLAD PO NOVOM

Práve aktivity spojené s týmto nielen slovenským, ale doslova

európskym sviatkom kultúry inšpirovali vedenie VSM k ďalším aktivitám. „Naše múzeum tam má dve železka v ohni. V účelovej budove na Hviezdoslavovej ulici by sa mala pripraviť a realizovať úplne nová expozícia Košického zlatého pokladu a mala by pokračovať aj prestavba a rekonštrukcia budovy, ako aj vybudovanie nových exteriérových prvkov, napríklad zvonkohry a pódia v záhrade za budovou múzea. Tiež plánujeme zreštaurovať drevený kostolík a zvonicu a umiestniť exteriérové lavičky. Vynovený priestor by mal slúžiť pre usporadúvanie rôznych podujatí. „Druhým „železkom v ohni“ budú novinky v Katovej bašte. Sprístupnia sa napríklad kazematy (hradné alebo pevnostné podzemné miestnosti, najčastejšie väzenské), ktoré doposi-

al' verejnost nemala možnosť vidieť. „Mal by sa tiež otvoriť parcellačný múr, ktorý teraz uzatvára areál Katovej bašty, a prepojiť sa s pozemkom na Hrnčiarskej ulici. Chystáme sa vybudovať aj galériu remesiel, návštevníkom sprístupníme stredoveké hradby, vodnú priekopu a dobývajúcu baštu pre deti.“

Na záver riaditeľ VSM R. Pollák pozval návštevníkov metropoly východu z celého sveta na plánovanú archeologickú výstavu, ktorá predstaví doteraz nevystavené skvosty z depozitáru, a z najnovších výskumov sa bude realizovať aj výstava Európa vo vojne a mier. Vo výhľade je tiež re-inštalácia expozície v Rodošte a projekt Karpatský jarmok, ktorý by mal ukázať, ako to kedysi na troch vyzeralo.

Dôležitý pohľad na naše dejiny

Martin Vašš: Slovenská otázka v 1. ČSR (1918 – 1938), VMS 2011

Obdobie od vzniku prvej ČSR až po rozpad tohto štátneho útvaru v predvečer II. svetovej vojny medzi tieto kontroverzné úseky dejín určite patri. Veď stačí spomenúť pomýlenú koncepciu „československého“ národa, potlačanie národného pohybu Slovákov, ale aj likvidáciu slovenského priemyslu a jeho presun do Čiech, čím

KNIH TÝŽDŇA

sa „česká zložka“ spoločného štátu snažila na náš úkor zmierňovať dosah svetovej hospodárskej krízy na „tradičnej zeme české“.

Doteraz nejestvovalo komplexné spracovanie slovenskej otázky v medzivojnovom období. Monografia mladého historika ponúka najprv syntetický pohľad na národný, štátoprávny, hospodársky,

sociálny, kultúrny a geopolitický segment slovenskej otázky a následne analyzuje názory reprezentatívneho výberu osobností slovenskej politickej a intelektuálnej elity na slovenskú otázku. Autor sa snaží vyhnúť čierno-bielemu videniu; originálnym, náročným prístupom skúma názory a postoje slovenských politikov a intelektuálov v danej epoche. Dielo vecne pomenúva alebo otvára mnohé problémy slovenskej otázky a česko-slovenských vzťahov v dynamickom období slovenských dejín. Kniha Martina Vašša je o to dôležitejšia, že do istej miery sentimentálny pohľad na spoločnú periódu s Čechmi v rámci usporiadania Európy po I. svetovej vojne pretrváva u časti slovenskej, ale aj českej inteligencie. Vašš svojím analytickým pohľadom na zástoj, fungovanie, ale aj omyly prvej Československej republiky otvára tak potrebné pole pre vecnú a konštruktívnu diskusiu. (mab)

Vinš skvelému publicistovi

V týchto dňoch sa dožil divadelný historik a kritik, publicista a spisovateľ literatúry faktu PhDr. Milan Polák osemdesiatin. V duševnej svezosti a za pracovným stolom.

Vyrástol v skromných podmienkach železničiarkej rodiny v Nitre a Topoľčanoch, kde prežil veľkú časť mladosti – iskrička dialektu tohto kraja sa neraz zabývala v jeho prejave. Ak má na Topoľčany najkrajšie mladické spomienky, v Nitre ho očarilo divadlo. Tak mocne, že sa mu rozhodol venovať život: študoval dramaturgiu a divadelnú vedu na VŠMU, dejiny divadla, filmu a televízie na Masarykovej univerzite v Brne a získal doktorát teatrológie.

Pri všetkej úcte k Polákovým vedeckým štúdiám, vydaným knižne alebo ako súčasť väčších monografií a zborníkov, ťažisko jeho tvorby bolo v aktuálnej novinárskej

publicistike, divadelnej, televíznej a vo filmovej kritike a zvlášť v jeho literárnej tvorbe. Ako novinár publikoval v Pravde, Smene a divadelno-filmových časopisoch, kým ho normalizátori na dve desaťročia neumlčali. Po novembri '89 pôsobil

MEDAILÓN

ako zástupca šéfredaktora Národnej obrody, vedúci oddelenia kultúry v denníku REPUBLIKA, vedecký pracovník Národného divadelného centra a programový riaditeľ Slovenskej televízie. Knižne mu vyšli Kapitoly z dejín divadla, Kapitoly z teórie divadla, Z dejín ochotníckeho divadla v Liptove, Divadlo v Liptovskom Mikuláši, viacero monografií slovenských hercov zo zlatého obdobia nášho divadelníctva. Známejšie sú však diela literatúry faktu: Frontové divadlá slovenskej armády, Bol raz jeden kabaret, Mária Kráľovičová – Portrét herečky, Krátke dejiny divadla a Divadlo, jeho cesta dejinami – táto kniha mu pred rokom priniesla aj jedno z jeho významných ocenení – medzinárodnú Cenu E. E. Kíschu. Sviežemu jubilantovi úprimne blahoželáme: Multos annos! A veľa síl!

(jč) - Foto: M.M.BANČEJ

Nové rozprávky (a udania) V. - O mládencoch a švárnej gorile

Kde bolo, tam bolo, ale nie pre každého, bolo raz jedno sympatické kráľovstvo. Nič veľké. Kľebeta ho prešla na šírku za pol dňa a na dĺžku za deň. V tom kráľovstve žil poddaný ľud, ktorý usilovne robotoval, pravda, ak mal robotu. Tej však bolo čoraz menej, a tak sa ľudia popri obhrýzani suchých kôrok bavili aspoň na gazdovskom zvieratstve. Hrali sa napríklad na ovce a baranov, pozerali na pánske huncútstva ako telce na nové „brano, zavíra samo“ a vo voľných chvíľach po sebe štekali ako psy. Chlapi sa sem-tam nadúvali ako holuby či kohúti na smetisku a

ich nežné polovičky sa ako správne sliepočky popolili v popole odporúčanom jedenástimi z desiatich kozmetických expertov.

Avšak okrem ťažných volov a trpezlivých somárov boli v tomto kráľovstve aj prešibané lišky, draví vlci a najmä permanentne nenažrané svine. Tie posledné menované sa začali hanbiť za svoj sedliacky gazdovský dvor, ktorý intenzívne vyžierali, a začali volať po svetovosti. Najprv to skúsili s tigrami, samozrejme podtatranskými, ktorí sa však ukázali voľajákmi vychudnutí, a tak akosi na zdochnutie. Lepšie to vyšlo so žralok-

mi, zvanými tiež finanční. Svine sa konečne cítili svetovo, prinajmenšom ako v Karibiku, a krmili žralokov až im bolo akvárium tesné. No najväčší jasot medzi ošpanými nastal, keď sa im podarilo angažovať do globálneho zverinca medzi Dunajom

HUMORESKA

a Latoricou gorilu. Mohutný ludoop sa bystro rozkukal a o chvíľu už obhospodáril stále lačných žralokov aj napašmané svinky, ktoré sa pre dobrý hlt neustále strkali navzájom pri válove. Jedného dňa sa však pospo-

litému ľudu začali máliť suché kôrky, zalievané predraženou vodovodnou vodou, a začali reptáť. Ba dokonca sa našli aj srdnatí mládenec (a tuším aj zopár diev), ktorí sa rozhodli porátať sa s chľapatou gorilou, ktorá si už na gazdovskom dvore robila, čo chcela. Čo však čert nechcel, nijako sa nevedeli dohodnúť, ako na prefikáneho ludoopa klepec nastaviť. Jeden vravel niečo o defenestrácii, ba aj vidly spomínal. Samozrejme že ich nemienil použiť na obracanie sena. Na to sa ozval ďalší, ktorý mal ešte na ušiach jazvy z omrzlín z čias historického novembra, že násilie nie je

načim, veď sme si lásku sfúbili. No a tak sa začali vadiť, obviňovať, ba aj prstami na seba ukazovať. Ešte hodili smerom k predpokladanému brlohu gorily zopár banánov a vari tučet vajčiek a poďho domov kôrky obhrýzať. A čo na to švárna gorila? Urobila si banánový hemendex, keďže šunku jej dodali kamarátky svinky, ktoré jednu zo svojich radov, samozrejme tú najchudšiu, napokon na tento cieľ obetovali. Potom v rozprávke zavonil zvonec, ktorý zvolával bravčovú stádočku k plným válovcokom.

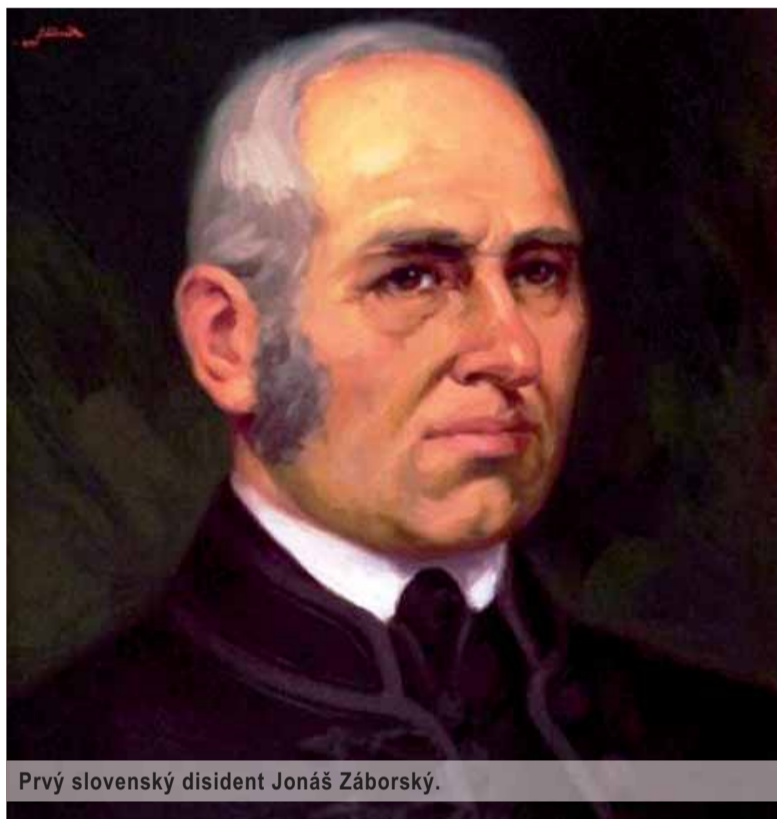
Maroš M. BANČEJ

Národný hriešnik sa stal zvestovateľom i priekopníkom literárneho realizmu

Župčiansky samotár Jonáš Záborský

Igor VÁLEK - Foto: archív

V tomto roku je kalendár významných kultúrnych výročí obohatený aj o výročie narodenia dramatika, prozaika, básnika i publicistu, evanjelického i katolíckeho kňaza Jonáša Záborského. Toho, ktorý si vyslúžil rôzne epiteta: „župčiansky samotár“, „prvý slovenský disident“ a či „národný hriešnik“... Čo však keby sa zaužívalo i ďalšie: „jasnozrivý kritik“?! Veď Záborský v skutku prezieravo napísal, že „ak zavrieme oči a kdekoľvek medzi Dunajom a Tatrami pichneme prstom do mapy, nájdeme Kocúrko-vo“. Čím myslel spoločnosť, ktorá je vo svojom pomýlenom vnútornom fungovaní taká smiešna, až je to do plaču. Stačí sa pozrieť okolo seba aj dnes...

Prvý slovenský disident Jonáš Záborský.

Jonáš Záborský sa narodil 3. februára 1812 v Zábore, malej osade na severe Turčianskej kotliny, v chudobnej zemianskej rodine. Ako druhorodený po staršom bratovi Karolovi, no obaja hrdie niesli rodový „cimer“, na ktorom husár vráža kopiju do prs bieleho medveďa. Ide o poctu „praotcovi rodu“ z rúk kráľa Bela IV. za verné služby pri poľovačkách.

■ OD ZÁBORIA PO ŽUPČANY

Ostáva nám dodať, že aj Jonáš sa celý život bil „s divými šelmami v ľudskej podobe“. Prvé školské roky sú spojené s rodiskom a okolím: so školou v Zábore, Hornom Jasene a Záturčí, s nižším gymnáziom v Necpaloch. Potom v rokoch 1823 – 1827 pokračuje na gymnáziu v Gemerí, 1827 – 1832 v „alma mater“ rodiacej sa roduvernej inteligencie, chýrečnom evanjelickom lýceu v podtatranskom Kežmarku, 1832 – 1834 si už osvojuje teológiu na kolégiu v Prešove a 1838 – 1840 na univerzite v nemeckom Halle. Napríklad aj v spoločnosti budúceho generačného vodcu Ľudovíta Štúra. Tu, v nemeckom prostredí, medzi Holótmí (potomkami vyhynutých Slovanov) sa odohrali prvé dejstvá drámy, vzťahu, ktorý sa začína obdivnými objatiami a končí dramatickými „buchňatmi“, hoci iba písomnými. O tom však neskôr...

Treba pripomenúť i lyceálne kežmarské časy, práve počas nich Jonáš akoby v mnohom precitol. Začal chápať javy v spoločnosti a aj osobné formovanie sa prehlbovalo, stal sa horlivým členom slovenského študentského spolku. Zrejme tu pramení aj Záborského rozhodnutie zmeniť pôvodne plánované štúdium práva na štúdium teológie – v presvedčení, že takto bude mať väčšie možnosti venovať sa literatúre. To sa presne stalo počas prešovskej dvojročnice, keď naozaj začal intenzívne písať a zblížil sa s predstaviteľmi najmladšej generácie národného hnutia. Prvé kaplánske miesto sa mu ušlo na východe v Pozdišovciach, toto miesto zastá-

val v rokoch 1834 – 1839, po návrate z Halle v roku 1840 kaplánčil u ďalšej významnej osobnosti, Michala M. Hodžu v Liptovskom Mikuláši, čo mu neskôr „vynieslo“ dlhodobé problémy spojené s údajnou propagáciou Žiadostí slovenského národa. Prvé farárske miesto v rokoch 1840 – 1842 naň čakalo v Rankovciach. Ani tu neušiel nešťastiu a či skôr červenému kohútovi, ktorý jedného dňa zakikírikal na jeho fare.

Rada priateľa ho v zúfalstve „pomkla“ k riešeniu. Vo februári 1842 Jonáš Záborský prestúpil do rímskokatolíckej cirkvi a rok nato bol vysvätený za kňaza. Až do roku 1850 pôsobil ako nemecký kaplán a chvíľu aj ako profesor gréčtiny na právnickej fakulte v Košiciach. Nebol to však šťastný „lós“, lebo v maďarómskom prostredí bol nakoľko pevný Záborský utiahnutý do zákutia svojej umeleckej duše, obklopený nežičlivcami. Navyše – a možno práve preto – sa v Košiciach odohralo ďalšie dejstvo spomínanej drámy so Štúrom vo februári 1849. Ešte stále však neprezradíme pointu...

Prišlo viedenské obdobie, redaktorské pôsobenie v Slovenských novinách v rokoch 1850 – 1853, odkiaľ ho hlboko zakorenené povahové rebelantstvo v nesúlade so zásahmi bachovskej cenzúry „vyhnalo“ do takmer štvrtstoročného „vnútorného azylu“ v Župčanoch. Tu, medzi biednymi múrmi biednej fary však slovenská literatúra získala poklad nesmiernej ceny. Malá šarišská dedinka dala krídla Záborského publicistike, literárnej vede, aktuálnej próze i historickej dráme. Tu, ako neskôr napísal do Dvoch dní v Chujave, „jedným okom... plakal a druhým sa smial“. Tu aj naposledy vdýchol mrazivý zimný vzduch 23. januára 1876 a tu je aj pochovaný pri južnej stene kostola, v ktorom kázal.

■ ZVESTOVATEĽ REALIZMU

Pri hodnotení Záborského dieťa je osožné hneď na úvod citovať

„baťka“ Mináča, ktorý o tomto mužovi dramatických osudov povedal: „... spor medzi Záborským a ostatnou slovenskou literatúrou sa nedá riešiť bez tohto, aby sme neprenikli k inému sporu, sporu v samotnom Záborskom, ku sporu, ktorý má mnoho prameňov: napríklad aj v sociálnom pôvode (živé zemianske korene), aj v medzigeneračnom postavení (nekonečný spor s prívržencami štúrovskej koncepcie jazyka, riešenia národnostnej otázky atď...), aj v charakterových vlastnostiach (na jednej strane láskavosť, na druhej tvrdohlavosť).“

Ako básnik sa po prvý raz prejavil v Prešove, kde často pripieval do Pamätníka spoločnosti slovenské. Verejnosti sa predstavil básňou – ódou Na Slováku v almanachu Zora, 1836. Sice sa „schoval“ za pseudonym Magurský, no čoskoro ho objavili a dielo často recitovala národné uvedomelá mládež a jej vodca Štúr bol priam unesený. Ba v II. ročníku Hronky sám Kuzmány poctil Záborského ódou! Potom Záborský ešte v duchu klasicistickej estetiky napísal pôvodné i preložené Bájky. Chlieb sa mu začal lámať či priam horknúť v ústach po vydaní zbierky Žehry – básne a dve feči (Viedeň, 1851). Padla kosa na kameň, preskočila iskra a vzbĺkol oheň, ako sa dočítame ďalej... Záborský lyriku nepokladal za cieľ svojho smerovania, môžeme však spomenúť náboženský epos Vstúpenie Krista do raja a „pospolitú povesť“ Smrť Jánošíkova.

„Ja som za život a skutočnosť... Chcem písať len ako môže písať kresťan pre kresťanov, novoveký človek pre novovekých ľudí. Slová pre Slovákov a ako potreby naše požadujú.“ Pri troche predstavivosti a empatie tieto slová môžu poslúžiť ako „dvere“ do Záborského prozaickej tvorby, v ktorej nachádzame didaktické poviedky, historické prózy i satiricko-kritické „kúsky“. Prvý spomínaný atribút je prítomný v autobiograficky osnovenom Panslavistickom farárovi, kde v postave prenasledovaného Žarnoviča oslavil silnú osobnosť a – seba. Osobitné postavenie má „novoveká povesť“ Dva dni v Chujave. Nemôžeme obísť ani krutý príbeh z cholerového povstania na Zemplíne Hlovík medzi vzbúreným ľudom; spoločenské poviedkové kritiky Kulifaj, Chruňo a Mandragora, Šofránkovci, Mrzutá Frndolína, Jurát; poviedky vychádzajúce z historických materiálov Blud, Svätoplukova zrada... Osobitne treba pripomenúť „fantastickú hrdinskú báseň“ Faustiáda, často až bodavé zobrazenie života v slovenskom malomeste. Satirické reminiscencie vyplnené mozaikovitými epizódami, spojené doktorom Faustom márne bojujúcim proti akejsi plánovitej dezorganizácii verejného života, je výzvu k realistickému spôsobu života...

V 2. polovici 19. storočia Záborský patril k najvšestrannejším dramatikom a priekopníkom historickej drámy. V nej sa zamerával na „uzlové body historického vývinu“, polemizujúce s tendenčným skresľovaním dejín. Prevažná väčšina jeho divadelných hier vyšla knižne, no svieži charakter si udržuje veselohra Najdúch, zobrazujúca komické črty života drobného zemanstva,

ktorá je najčastejšie inscenovaná autorovou drámou a divadlá ju ponúkajú i v súčasnosti. Hlavnou témou celého spektra Záborského tvorby sú na jednej strane historické fakty a detaily života, na strane druhej časte autobiografické prvky, pričom ako nekompromisný analytik, komentátor a kritik sa stal priekopníkom a „zvestovateľom“ literárneho realizmu u nás.

■ KTO NAPOKON VYHRAL

Oproti Dómu sv. Alžbety na košickom Hlavnom námestí je tabuľkou s číslom 28 označená bývalá katolícka fara. Z jej fasády sa na okoloidúcich z pamätnej tabule pozerajú tváre dvojice významných osobností, z textu je jednoznačné, o koho ide: „Na košickej fare sa 24. februára 1849 stretli vedúci predstavitelia slovenského národa Ľudovít Štúr a Jonáš Záborský a rokovali o národnom programe Slovákov.“ Vernejšie pravde by bolo uviesť, že ide o vyobrazenie súperov, lebo tými po začiatočnom „vzplanutí“ obaja boli. Všimnime si predovšetkým výraz Záborského tváre. Oči potiahnuté vzdorom, zachmúrený výraz tváre, okolo úst stvrdnuté rysy... Ozaj, existuje vôbec stvárnenie tohto muža, na ktorom by mal iný výraz tváre? Pamätník na mieste rodného domu v Zábore s bustou od F. Štefunku, spisovateľova busta v prešovskom parku, pamätná tabuľa na básnikovej dlhoročnej fare v Župčanoch, takmer dvadsať rokov skrývaná busta opätovne „tróniaca“ na tej istej košickej Hlavnej, tentoraz na čísle 67, kde bol Záborský profesorom, portrét od akademického maliara A. Kováčika, plaketa od J. Liptáka... Vždy tá istá zachmúrená tvár s bolestným a so ztrpknutým výrazom – zrkadlo života plného sklamaní. V Záborského Vlastnom životopise sme sa dočítali, že prišla chvíľa, keď sa opäť raz zapovedal. Stisol vzdorne ret, pevnejšie sa zaprel do stola a napísal: „Životopis spisovateľov objasňuje značne jeho diela, je akoby kľúčom do ich svätyně. A nikto, tuším, život človeka vernejšie opísať nemôže ako on sám. To hľa príčina, prečo ja končím svoju spisovateľskú činnosť krátkym opisom pamätnejších svojich osudov.“ Toľko náš Záborský, „národný hriešnik“, ako sám seba v ktorej si Žihadlici nazval. Keď ho inštalovali v auguste 1853 za katolíckeho farára do Župčian, prišiel sem zatrpknutý, rozhádaný s celým svetom a rozhodnutý, že už nikdy nesiahne na tvorivé pero. Našťastie v tejto zaťažosti vydržal iba päť rokov, lebo – ako píše literárny historik Jaroslav

Rezník – „Ustúpil vari prvý a posledný raz vo svojom živote a bolo to na prospech slovenskej literatúry.“ Tej, ktorej venoval veľkú časť života, vnímajúc ju ako jeden z prostriedkov, priam pevných konopných lán, ktorými možno z jamy útlaku vytrhnúť národ na slnečné svetlo národného i sociálneho napredovania. Ak trochu zjednoduši-

me dej, môžeme povedať, že povestnou poslednou kvapkou bola dovtedy (a zrejme ani odvtedy) v slovenskej literatúre nevidaná polemika o jednej knihe. Teda o jednej knihe zdanlivo, v skutočnosti však nešlo o nič menej ako o charakterový stret medzi starým a novým, o jazykové a literárne pole, na ktorom sa proti sebe (?) postavili staroslováci a štúrovci, rozdelení práve Záborského zbierkou Žehry. Boje O Žehry, lebo i tak história nazvala toto zápolenie, predstavovali vlastne rozhodujúci bod na ceste od literárneho klasicizmu a staroslovenčiny k literárnemu romantizmu a spisovnej slovenčine. Hneď po vyjdení knihy, obsahujúcej ostrú satiru namierenú proti štúrovcovi, sa rozpútala prestrelka medzi opozítnymi periodikami, Slovenskými novinami na Záborského strane (priaznivé ohlasy banskoštiavnického profesora Šuhajdu i Daniela G. Licharda) a Hurbanom vydávanými Slovenskými pohľadmi (nepriaznivé ohlasy Kalinčiaka i Štúrovho „dvorného historika“ Dohnányho). Mohli by sme povedať, že na „pôde“ Záborského zbierky sa – často napriek osobným urážkam a zlostným výrazom – vytvoril priestor na cizolovanie najzávažnejších otázok slovenského literárneho, kultúrneho i politického života a jeho ďalšieho vývoja. Použijú časovú skratku na vyhlásenie výsledku, môžeme povedať, že zvíťazili štúrovci. Nevyhral však aspoň zo širšieho pohľadu a najmä konečného cieľa jeho snažení aj Jonáš Záborský?! A slovenský národ?! Zväzme takýto verdikt. Osobne si myslím, že je bližší skutočnej pravde. Aj z pohľadu súčasníkov, ktorí by si mali na Jonáša Záborského častejšie spomenúť aspoň v tomto roku. Prečítajúc si napríklad výber z jeho diela, ktorý vyšiel v matičnej edícii Zlatá niť pod názvom Chruňo a Mandragora (najkrajšie poviedky). Oplatí sa...

V Prešove nesie divadlo jeho meno.

Z čitateľských listov, ktoré prichádzajú do našej redakcie

Vyberáme z vašich listov

Vážení čitatelia! Aj v úvode roku 2012 prichádzajú do redakcie Slovenských národných novín vaše listy. Opäť sme sa teda rozhodli uverejniť najpodnetnejšie z nich. Veríme, že aj naďalej budete reagovať na témy, ktoré prezentujeme na stránkach našich novín. Dúfame taktiež, že Slovenské národné noviny si - aj vďaka vám a vašej podpore - postupne nájdu čoraz viac nových čitateľov.

HAVLOMÁNIA

Prehnané vychvaľovanie zosnulého bolo úlohou najatých plačiek, ich náreky však nikto nebral vážne. No po smrti Václava Havla ako keby sa pretrhlo vreco so zveľobovaním a zveľičovaním jeho údajných zásluh, hoci tak isto platí, že všetkého veľa škodí. Paradoxne tak kult osobnosti bol po smrti Stalina zavrhnutý, ale po smrti Havla sa vytvára. V Českej republike vyhlásili trojdňový štátny smútok a vystrojili mu veľkolepý štátny pohreb, vrátane delovej lafety ťahanej šiestimi koňmi. Ale prečo až taká vojenská pocta?

Čo robili v Českej republike a ako sa snažili dokazovať kontinuitu s takzvanou prvou republikou, je ich vec. Ale prečo sa to všetko kopírovalo aj na Slovensku? Prečo bol vyhlásený štátny smútok za bývalého prezidenta susedného štátu? Starší si ešte pamätajú, ako sa kedysi „smútilo“ za Stalinom a Gotwaldom. Vtedy však neotravovali propagandou, iba v rádiu po celý deň znela vážna hudba. Z akého dôvodu by malo byť pri Dunaji Havlovo nábrevie? Skôr by si zaslužil ulicu niekde v Petržalke Antonín Novotný, ktorý tiež - mierne povedané - nemal rád Slovákov, ale zaslužil sa aspoň o vyriešenie nedostatku bytov, čo prospelo práve Bratislave. Havel to síce posmešne nazval králikárňou, ale sám pre Slovensko neurobil nič. Iba zrušením zbrojnej výroby spôsobil nárast o viac ako 60 tisíc nezamestnaných.

Ctirad KRISTIN

NÁBREŽIE VÁCLAVA HAVLA?

Som predsedníčkou Miestneho odboru Matice slovenskej v Handlovej a pravidelnou čitateľkou Slovenských národných novín. Touto cestou vám chcem poďakovať za objektívne informácie a články vo vašom týždenníku, ktorými by sa mohli inšpirovať aj iné „slovenské periodiká“. Zároveň by som chcela vyzdvihnúť informácie o Václavovi Havlovi, ktoré prinieslo 1. číslo SNN v roku 2012. Ani v jedných novinách, to už nehovorím o televíznom spravodajstve, neodznali skutočne objektívne, pravdivé, ale hlavne úplné informácie o jeho živote. Som rada, že žijeme v samostatnom suverénnom štáte, a to, že chcú premenovať v Prahe letisko, je už len záležitosť Čechov. Čo je však do neba volajúca nehoráznosť, je návrh exministra kultúry Ladislava Snopka pomenovať nábrežie Dunaja Nábrevím Václava Havla. Dúfam, že ľudský rozum Slovákov takúto nehoráznosť nedovolí. Držme si palce. Máme dosť svojich významných osobností, ktoré treba zviditeľniť a vstúpiť do povedomia hlavne mladým, ale i tým skôr narodeným.

Dagmar STRMEŇOVÁ

AD: HOSPODÁRSKA KRÍZA OHROZUJE DEMOKRACIU

Po prečítaní článku v Slovenských národných novinách č. 51 - 52/2011 som sa nakoniec zariadila podľa hesla: Ak ste spokojní - povedzte iným, ak ste nespokojní - napíšte nám. K obsahu článku Hospodárska kríza ohrozuje demokraciu od autora Jána Klimeša sa vyjadrovať nebudem. Je to jeho názor, má právo o tom napísať. Ale jeho konštatovanie, že „koniec eura by znamenal koniec našej akotak nadobudnutej slobody“, je veľmi subjektívny. Veď mi tú slobodu už dávno nemáme.

Hlavným dôvodom mojej reakcie je ilustračná fotografia v strede člán-

ku, stiahnutá z internetu. Je to priame navádzanie čitateľa, označovanie radikálneho nepriateľa. A to je cieľ Slovenských národných novín? Slovenská pospolitosť ako občianske združenie má odvahu pomenovať krivdy a nespravodlivosť na Slovensku pravým menom bez strachu a pretvárk. Vyslovil nahlas to, čo veľká väčšina Slovákov hovorí potichu alebo len pri pive. Aký mal autor článku dôvod na zverejnenie práve tejto fotografie z manifestácie v Srbsku proti kosovskej autonómii, mimochodom ktorú ani naša vláda neuznala, sa dá dedukovať. Určite, že nemusíte súhlasiť s hlavnými prioritami Slovenskej pospolitosti - hoci

kopyta. Divím sa redaktorku E. Zelenayovej, že sa na takéto interview vôbec podujala, a šéfredaktorovi, že ho vôbec do novin zaradil. Dúfam, že dotyčný pán je lepší elektroinžinier, ale to, čo navyrával, nesvedčí ani o jeho erudícii, ani o jeho slušnosti, ba ani o jeho tolerantnosti, condito sine qua non každej pluralitnej spoločnosti. Podporujem myšlienku, aby Slovenské národné noviny predstavovali svojim čitateľom myšlienkové spektrá, čo hýbu Slovenskom či Európou ba svetom, ale, prepáčte, na hlúposti nie som zvedavý. A nezaškatulkujte ma, prosím, do toho či onoho ideologického tábora, konfesijného či politického,

sú čisto pronárodné - zdravý, vyspelý a úspešný slovenský národ. Ale na počudovanie bezvýhradne súhlasíte s cieľmi politických strán, ktoré doterajším vládnutím zbadačili pospolitý ľud a sústavne ich protežujete na svojich stránkach.

Preto keď novinár píše článok v negatívnom zmysle a k tomu uverejní ilustračnú fotografiu stiahnutú z internetu, nech má na pamäti, či tento jeho počin nevyvolá voči ľuďom na fotografii, ktorí sa vôbec v článku nespomínajú a článok nie je o nich, negatívnu reakciu. Možno aj váš článok bol návod na tento útok.

Mária SÝKOROVÁ

SLOVENI, SLOVÁCI KDE SÚ VAŠE KORENE?

Som rád že ste sa konečne v SNN začali zaujímať aj o knihu pána Cyrila Hromníka Sloveni, Slováci kde sú vaše korene?. Čo sa týka zmeny dizajnu SNN, vôbec nie som až taký nadšený. Grafické logo SNN pri napíse sa mi vôbec nepozdáva. Vyzerá to ako by sa z novin stala nejaká súkromná trúba niekoho, kto chce na novinách iba zarobiť a ovládnuť tak jedinou národnú tlač. Stačí, že ste prišli o národný poklad a sochu z Blatnohradu, ale prísť o SNN by bol klínek do rakvy Slovenského národa. Napadlo ma, že by bolo dobré, keby mala Matica vlastnú internetovú televíziu so živým vysielaním. Mohla by tak efektívnejšie vplyvať aj na ľudí v Maďarsku.

Július OLÁH

LEPŠÍ ELEKTROINŽINIER

Nemám nič proti slobode tlače, ale toľko hlúposti, čo som našiel v rozhovore s Jánom Dudášom, mi vyrazilo dych. Porekadlo vraví: šuster, drž sa

a zodpovednosť vo verejnom živote. Jej nedostatok nadobúda obľudné rozmery. Nie je predsa možné, aby na čele miestnej moci čím ďalej tým viac stáli manipulátori ako gubernátori, cárrové či králi a občania im slúžili ako poddaní. Treba k nim zaradiť regionálnych princípálov s mizivou volebnou legitimitou.

Ich zájazy, výlety, schádzania sa, porady, akože školenia, ale i študijné či akože pracovné cesty v mikroregióne, vo Vysokých Tatrách, ale i do zahraničia možno sledovať len s nemým úžasom.

Sme svedkami utvorenia novodobej oligarchie a šľachty miestnej a regionálnej moci. A tí tam hore, akoby sa ich to netýkalo.

Desať princípov z okružného stola je súbor kľúčových požiadaviek rozvoja našej spoločnosti na národnej úrovni. Strach však naháňa rebríček kaskadérov, predsokanov partajníckych nominantov z radov starostov a primátorov na kandidátov extratriedy trojstoličkových superposlancov. Nie

v oblasti pracovného poriadku a disciplíny, bezpečnostných a ochranných opatrení atď. Ale aj poznanie, že mandát na narábanie s verejnými prostriedkami nedáva funkcia, ale dodržiavanie právnych predpisov. Netreba pritom zabúdať, že vykonávanie verejnej funkcie je v prvom rade o zodpovednosti, nie o nenásytnej pažravosti po verejných zdrojoch. Pripravované oživenie činnosti Záujmového odboru cestovného ruchu MS so sídlom v Zlatých Moravciach má okrem iného za cieľ zhotoviť tvorivú dielňu mozaiky podporných pilierov okružného matičného stola.

Ján MALÝ

AD: HOREKOVANIE ZA HAVLOM, SNN Č. 1/2012

Dovoliť si zaslať Vám kópiu môjho listu, ktorý som odoslal veľvyslancovi ČR v SR.

Najmúdrejší, najspravodlivejší, najsprávnejší. Nemám tým samozrejme na mysli Václava Havla, pretože ten je už vo večnosti a nemôže sa brániť ani voči kritikom, ani voči pochlebovačom. Takýchto, bohvie prečo, seba vidia niektorí politici, žurnalisti, historici, politológovia, namýšľajúci si, tiež bohvie prečo, že sú akási intelektuálna elita, avantgarda. Nuž a títo páni si v minulých dňoch priam zgustli na tých, ktorí mali na pána Havla iný názor než oni, majitelia tých jedine správnych. Ako správni demokrati tých s iným názorom na Václava Havla, jeho účinkovanie v politike a literatúre, označovali nevyberanými prívlastkami a častovali urážkami. Ajhľa masarykovské: „demokracie toť diskuse“. Lenže demokracia predpokladá slušnú formu výmeny rôznych názorov. A to popravde nevedel ani Václav Havel.

Dovoliť si týmto pánom a dámam pripomenúť legendárnu postavu novembra 1989 Karla Kryla, ktorý, umeleckou skratkou v známej pesničke „Demokracie“ vyjadril rozdiel a rozpor medzi Havlovými proklamáciami a poprevratovou skutočnosťou. Tohto Kryla, ktorý bol až do precitnutia z mýtu Havlovým obdivovateľom. Vedome účelovo dlhé roky práme budovaný Havlov mýtus mal zrejme cez jeho osobu posvätiť všetko, čo sa po prevrate udialo, vrátane privatizácie, najmä jej kupónovej formy, čoby podvodu storočia, morálneho, sociálneho a právneho marazmu, v akom sa spoločnosť už 20 rokov zmieta, keď sa sloboda a demokracia zamieňa so svojvoľou (všetkého) schopných, keď reálnym spôsobom, keď je všetko, vrátane cti a svedomia tovarom na predaj. Iste, Václav Havel ako dieťa pražských veľkopodnikateľov bol pre určité domáce a zahraničné kruhy ďaleko prijateľnejší, než Alexander Dubček, síce reformný, ale predsa len komunista. Preto bolo treba z neznámeho Havla urobiť veľmi rýchle ikonu roku 1989 a vytlačiť A. Dubčeka, ako aj heslo 68-ho roku: „sloboda, suverenita, socializmus“ na okraj histórie.

Pražské „trafo“ zažilo už niekoľko podobných zhromaždení ako v minulých dňoch. Nie vždy sa tam stretli len presvedčení stúpenci, ale aj zvedavci, farizeji, prospechári a prevracači kabátov. Veď už v dňoch smútku sa vyskytli hlasy hovoriace o „cirkusové a vojenské šou“, špekuluje sa, ako „co nejlíp prodat jméno Havel“. Dokonca sa prirovnáva pohreb Havla s pohrebom Stalina. Skutočne pohreb v štýle stredovekých kráľov svedčí demokrati v občianskej spoločnosti? Je tragikomické, že Václav Havel odchádza do večnosti v rakve pokrytej klamstvom. Používanie federálnej vlajky ako „české národné“ je hrubým porušením dohody, podpísanej českou a slovenskou stranou pri delení federácie. Neprekáža ani pražskému arcibiskupovi.

Viktor PETRAKOVÍČ

OČAMI MATICE

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Ako von z marazmu

Vo výročný deň napísania prvých stanov Matice (5. februára 1862) cítil som povinnosť vyjadriť vážne znepokojenie nad otriasaním sa našej spoločnosti v jej základoch. Vrcholom sú korupčné aféry nebývalých rozmerov, ale aj reakcie na ne. Som presvedčený, že rozkrádanie štátu sa musí skončiť a byť potrestané. Cesta do budúcnosti vedie len cez mravnú obrodu, cez podporu vzdelanosti a kultúry národa.

Požiadaj som politikov, ktorí napríklad vyhlasovali, že náš štát je najhorším možným vlastníkom, a štátny majetok predali zahraničným štátnym podnikom len preto, aby z toho mali provízie, aby odišli. Žasnem nad ich odvahu klamať v priamom prenose a držať sa vládnych kresiel ako kliešť napriek tomu, že nikdy nevyhrali voľby! Naša vlasť ich nepotrebuje, lebo jej škodia. A škodia jej aj kýmisi organizované hry, ktorým verejnosť nerozumie.

Sloboda a demokracia umožňujú vyjsť na námestia a vyjadriť svoj názor. Lenže naozaj treba odložiť voľby – ako to požadujú námestia? Chceme, aby ešte ďalšie mesiace žila slovenská spoločnosť v marazme bezvládia? Pýtam sa, či za dnešný stav je „zodpovedný“ náš štátny znak, dvojkríž, za ktorý vyliali krv Holuby, Šulek, Langsfeld? Je dôvod na jeho zosmiešňovanie? Povšimol som si aj plač nad rozdelitím „Československej socialistickej republiky“ (ako to odznelo v Bratislave) a jeho neodôvodnené spájanie s „gorilami“. Zarazili ma aj slová ministra, že naša polícia je na tej istej lodi ako skupinky v uliciach. A vyjadril som obavu, či skutočne ide o očistenie našej politickej scény alebo o oslabenie slovenskej štátnosti.

Som presvedčený, že cesta k náprave vedie cez našu masovú účasť vo voľbách a zvolenie skutočných zástupcov národa, ktorým vskutku leží na srdci jeho osud. A ktorým ide aj o Maticu a jej podporu. Iná cesta k morálnemu obrodeniu slovenskej spoločnosti neexistuje.

PODPORTE NÁS!

Predplatné na rok 2012

Ročné predplatné 26 €

Polročné predplatné 13 €

Štvrťročné predplatné 6,50 €

Cena jedného výtlačku bude 0,50 €, cena výtlačku v prípade dvojčísła 1 €.

Slovenské národné noviny si môžete objednať

aj na tel. čísle 043 / 4012 837 a na adrese

snnredakcia@matica.sk

PODPORTE NÁS!

Od našich matičných prispievateľov z celého Slovenska

Spod spravodajského pera

ZASADALA KRAJSKÁ RADA

■ V súčasnom zložení sa zišla Krajská rada Matice slovenskej (KR MS) Košického kraja 1. februára poslednýkrát pred krajským snemom. Zasadnutie sa uskutočnilo v priestoroch budovy Košického samosprávneho kraja za účasti správcu MS J. Eštoka a pod vedením podpredsedu KR MS J. Mižáka. V úvode J. Eštok informoval o aktualitách v rámci Matice – o nedávnych podujatiach a o celoštátnych podujatiach najbližšieho obdobia. Odpovedal však aj na otázky o financovaní Matice a jej aktivitách, ale tiež na otázky o stave riešenia problémov súvisiacich s PDSI, Nadáciou MS a Matičným fondom. Hlavným bodom programu však bola príprava na krajský snem, ktorý sa bude konať v Košiciach 31. marca. KR MS prerokovala jednotlivé organizačné otázky a prijala k nim patričné uznesenia pre zabezpečenie ich plnenia. V diskusii rezonovali rôzne témy – okrem prerokovaných bola reč aj o potrebe sprehľadniť počet aktívnych, menej aktívnych a neaktívnych miestnych odborov (MO MS) a následne prijať opatrenia na ich oživenie. To bude úloha pre novú KR MS a okresné – oblasťné rady – a profesionálne matičné pracoviská. V dohľadnom čase by mala vzniknúť v Dome MS v Košiciach webová stránka, ktorá by informovala o najvýznamnejších krajských podujatiach MS, čo sa uďialo, s pozvánkami na pripravované akcie a o ďalších aktualitách v matičnom živote kraja.

Kamila CHILOVÁ

BESEDA O CHLEBÍKU

■ V Spojenej škole na Letnej v Poprade sa 24. januára 2012 uskutočnila beseda o chlebíku každodennom. Ján Jančík porozprával z vlastnej skúsenosti žiakom o hodnote chleba. Ako sa rodí od zrnka po klas a múku až po jej spracovanie v pekární a v konečnej podobe – o predaji voňavého chleba. Z vlastnej skúsenosti hovoril o prirodzenej

úcte k nemu, ktorá bola vstevovaná po celé stáročia všetkým generáciám. Veď chlieb je zhmotnenou modlitbou. Nikdy sa ho neprejeme, jeho plytvanie, neúcta k nemu a zahadzovanie je neprípustné. Nina Kriegovská, ktorá vedie v škole folklórny súbor Letnička, navštívi s deťmi pásmo venované oslave chleba a 22. 2. 2012 sa celá škola stretne v Dome kultúry v Poprade, kde vyvrcholí projekt zameraný na tradície v regióne a na sviatky v našom živote. Ján Jančík, člen Matice slovenskej od roku 1948, porozprával žiakom o Matici ako o matke všetkých Slovákov, chrániacej a opatrojúcej kresťanské, národné, duchovné a kultúrne hodnoty a uchovávajúcej dedičstvo našich otcov.

Ludmila HREHORČÁKOVÁ

MLADÁ MATICA V PODTURNI

■ V regióne Liptova a Oravy sa okrem prebúdzania matičných myšlienok prostredníctvom zakladania nových miestnych odborov MS podarilo založiť aj ďalší odbor Mladej Matice. Obec Podtureň sa nachádza neďaleko Liptovského Mikuláša a Matica slovenská v tejto obci nikdy nepracovala. Liptovský Mikuláš sa môže pochváliť veľmi dobre pracujúcim odborom Mladej Matice, prostredníctvom ktorého sa podarilo založiť nový Odbor MM v Podturni. Stretnutie nových mladých matičiarov z tejto obce inicioval pracovník Domu MS Marek Nemeč a zakladajúce zhromaždenie sa konalo v Dome Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši. Veľká zásluha na získaní mladých ľudí patrí Denise Mlynarčíkovej, ktorá pripravila zakladajúce stretnutie novozaloženého OMM. Ustanovujúce valné zhromaždenie sa nieslo v príjemnej a tvorivej atmosfére a prichádzali rôzne návrhy, ako spropagovať myšlienky Matice slovenskej. Matičiar si za jadro svojej činnosti zvolili športové a turistické akcie, ale aj prípravu kultúrno-spoločenských podujatí či uchovávanie tradícií. Dôležitou súčasťou založenia OMM v Podturni

bolo zvolenie jeho vedenia. Za predsedníčku jednohlasne zvolili Denisu Mlynarčíkovú a tajomníkom sa stal Martin Šimček. Mladýmmatičiarom z Podturne prajeme v ich snažení veľa sil a elánu v naplňaní myšlienok Matice slovenskej.

Marek NEMEC

SLOVENSKÉ SLNKO

■ Miestny odbor Matice slovenskej v Prešove pod vedením Ladislava Matiska, predsedu MO MS, usporiadal literárno-hudobné pásmo o prešovských rokoch P. O. Hviezdoslava, spojené s besedou o Matici slovenskej a so súťažou o jej histórii a súčasnosti. Pásmo sprevádzala vlastnecká folková hudba od M. Turčana. Podujatie sa uskutočnilo v Roku Memoranda národa slovenského s finančnou podporou Matice slovenskej. Súťažiaci boli ocenení diplomom a malou odmenou za svoje vedomosti. Podujatie organizačne zabezpečila Alena Tirpáková, učiteľka slovenského jazyka a dejepisu v ZŠ na Mukačevskej ulici.

OBNOVILI MIESTNY ODBOR

■ Dňa 26. 1. 2012 sa z iniciatívy Karola Mrázika z MO MS Trenčianske Teplice, Janky Valigurčinovej, riaditeľky Domu MS v Dubnici nad Váhom, za podpory starostu obce Milana Bereca a FS Teplanka uskutočnilo v Trenčianskej Teplej obnovujúce valné zhromaždenie MO MS. Za jeho predsedníčku si prítomní zvolili Zuzanu Sklenárovú. Okrem voľby predsedu a výboru MO MS prítomní schválili aj plán činnosti na rok 2012 a hneď si aj stanovili úlohy s termínmi plnenia. Na obnovujúcom valnom zhromaždení sa zúčastnila aj Jaroslava Měcová, riaditeľka členského ústredia Matice slovenskej. Všetci prítomní vyjadrili radosť z obnovenia činnosti MO MS a popriali jemu a jeho členom veľa zdravia, sil, elánu a úspechov v matičnej činnosti.

Janka VALIGURČINOVÁ

Prednes povestí v Dome MS v Galante

Dom Matice slovenskej v Galante zorganizoval Obvodné kolo súťaže ŠALIANSKY MAŤKO J. C. Hronského 2012. Dňa 19. decembra 2011 sa na súťaži zúčastnilo 39 súťažiacich v troch kategóriách. Tri trojčlenné odborné komisie pedagógov rozhodli o víťazoch nasledovne: v 1. kategórii zvíťazila Vanda Vargová, v druhej kategórii dominovala Sabina Klapuchová a v tretej kategórii sa z prvého miesta tešila Karin Struhárová. Celé stretnutie sa konalo v príjemnej atmosfére. Vďaka patrí nielen žiakom za snahu, ale aj pedagógom, rodičom a organizátorom, ktorých najviac potešila spätná väzba, že to bol jeden z najlepšie zorganizovaných ročníkov.

Zlatica LEHOTSKÁ

Šalianský Maťko aj vo Vranove nad Topľou

Hornozemplínska knižnica v spolupráci s Oblasťným pracoviskom Matice slovenskej a mestom Vranov nad Topľou zorganizovala 19. januára 2012 19. ročník Šalianskeho Maťka J. C. Hronského. Na súťaži sa zúčastnilo 25 súťažiacich z jedenástich škôl. V prvej kategórii bol najlepší Peter Hubcej, Rebeka Rozíková zvíťazila v druhej kategórii a tretiu skupinu súťažiacich najlepšie reprezentovala Barbora Kováčová. Povesti presahujú ďaleko do minulosti a sú apelom pre súčasnosť a budúcnosť, sú čitateľným posolstvom, skonštatovala porota. Ďakujeme školám, ktoré sa do súťaže zapojili, a pedagógom, ktorí súťažiacich pripravovali.

(ko)

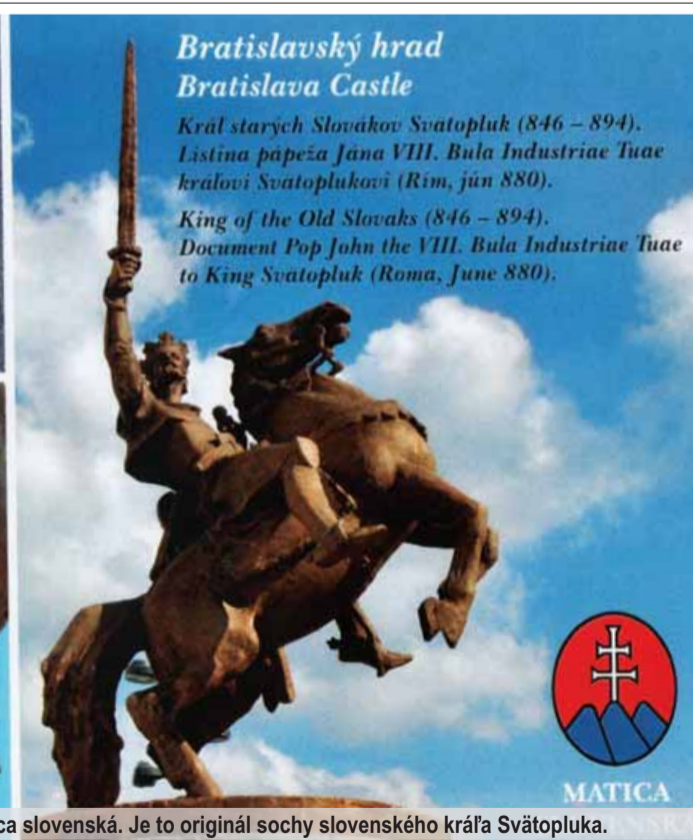
Za Vladom Petrášom

Dňa 31. 1. 2012 sme sa, žiaľ, museli naposledy rozlúčiť na Ružinovskom cintoríne v Bratislave s dlhoročným pamiatkarom, matičiarom, národovcom, vlastencom, zakladateľom MO MS v Dúbravke – Bratislava, Ing. Vladimírom Petrášom (1942 – 2012).

Od roku 1990 sa podstatne angažoval najmä v matičnom hnutí a v Spoločnosti slovenskej inteligencie Korene. Po našom boku sa zúčastňoval a pomáhal organizovať mnohé mestské i celonárodné podujatia Matice slovenskej v zápasoch o slovenčinu ako o štátny jazyk, slovenskú identitu, suverenitu, štátnosť po roku 1990. Jeho súpútnici v MO MS v Dúbravke si ho pamätajú ako dynamického, otvoreného, v mnohých súvislostiach zorientovaného priateľa a kamaráta, vytrvalého organizátora matičného života, aktívneho sympatizanta a milovníka slovenského ľudového umenia, spevu, tanca, čo sa prejavilo v jeho práci v súbore Dúbravanka. Takmer dvadsaťročná širokospektrálna angažovanosť v matičnom, národnom, štátotvornom hnutí z neho vykresala jednu z najznámejších osobností matičnej a národnej obce v Bratislave. Strácame v ňom nielen šikovného a dynamického organizátora, podporovateľa, ale i kamaráta a priateľa, ktorému nech Boh odplatí to, čo sme my nestihli.

Nuž teda, kamaráti, bratia, žiaľ, pomaly sa tratia... Česť jeho pamiatke.

Stanislav BAJANÍK

Pohľadnicu vydala a predáva širokej verejnosti Matica slovenská. Je to originál sochy slovenského kráľa Svätopluka.

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADÍN a Emil SEMANCO. Sídlo: Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Dunajská 18, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 92 44 85. Administrácia: Matica slovenská, Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač: Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Ján ČOMAJ, Roman MICHELKO, Ján JANKOVIČ, Drahošlav MACHALA, Pavol MAČALA, Andrej STRÝČEK. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@sposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciam. MČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.